

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

Begroting 2016

Registratienummer
15.46487

Datum
6 oktober 2015

Versie
2.0

Status
Definitief
Afdeling
Financiën, Control & Belastingen

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Inleiding	6
2. Waterveiligheid	8
3. Wateroverlast beperken	12
4. Watertekort voorkomen	16
5. Gezond water	18
6. Schoon water	20
7. Veilige (vaar)wegen	22
8. Crisisbeheersing	25
9. Bestuur en Organisatie	27
10. Ontwikkelingen en uitgangspunten	34
11. Incidentele baten en lasten	36
12. Kostentoerekening	37
13. Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	39
14. Waterschapsbelastingen	41
15. Weerstandsvermogen en risico's	44
16. Financiering	53
17. Verbonden Partijen	56
18. EMU-saldo	62
19. Exploitatie	63
20. Overige paragrafen	67
Afkortingen	73

Samenvatting

Onder het huidige kabinet verschuiven taken van centrale naar decentrale overheden. Dat raakt ons zowel direct als indirect. Direct doordat wij de kosten van deze extra taken op ons moeten nemen. Indirect doordat onze partners (met name de gemeenten) eveneens extra taken krijgen waardoor ze noodgedwongen keuzes moeten maken. We zien verder dat er minder draagkracht is voor de kosten van onze inspanningen. Weliswaar zijn er de eerste tekenen van economisch herstel, maar dit herstel is broos en zeker nog niet voelbaar voor iedereen. Dit betekent dat we ondanks de extra taken de lastenstijging voor onze inwoners en bedrijven zoveel mogelijk moeten beperken. Samenvattend spreken we over: 'meer met minder doen'.

Samenvatting per effect

Effect	Samenvatting 2016
Waterveiligheid	Alle resterende HWBP-2-projecten zijn in voorbereiding en drie HWBP-projecten worden voorbereid, inclusief diverse kunstwerken. We brengen het beheerregister op orde en organiseren dat we het op orde houden. We starten met het Programma Verbetering Boezemkades-2 en er wordt onderzoek gedaan naar nieuwe geotechnische sterkteberekeningen.
Wateroverlast beperken	We actualiseren de leggers. We willen onze visie op het veenweidegebied herijken en formuleren onze beleidsuitgangspunten. De pilot 'Inzet van het watersysteem als elektriciteitsbuffer' krijgt een vervolg in andere polders. We stellen waterplannen vast waarin we de afspraken met gemeenten opnemen en verkennen de mogelijkheden voor een nieuwe generatie waterplannen (2.0).
Watertekort voorkomen	We gaan samenwerken met onze partners om te komen tot een geïntegreerd meetnet van peilbuizen. We onderzoeken op vier proeflocaties de mogelijkheden voor ondergrondse opslag van regenwater en efficiënt gebruik van zoet water.
Gezond water	We starten met de tweede fase van het KRW-programma 'Schoon en gezond water' waarin we tenminste negen vismigratieknelpunten oplossen en twintig natuurvriendelijke oevers aanleggen.
Schoon water	We starten projecten om hergebruik van energie en grondstoffen mogelijk te maken.
Veilige (vaar)wegen	Voor de wegenoverdracht voeren we in drie gemeenten op basis van de overdrachtsstrategie, een pilot uit. We maken een inhaalslag op het onderhoud van de wegen.
Crisisbeheersing	In de regionale veiligheidsnetwerken wisselen we kennis uit en delen noodmaterialen en -materieel om onze organisatie robuuster te maken. We onderzoeken het gezamenlijk met PWN inkopen en gebruik van noodcommunicatiemiddelen.
Bestuur en Organisatie	We continueren het programma Innovatie en Duurzaamheid. We verbeteren de financiële systemen en de toegang tot systemen en informatie. Voor burgers en bedrijven wordt een Digitaal loket ingericht. De communicatie staat in het teken van het vergroten van het waterbewustzijn van de burgers.

Samenvatting exploitatie naar effect

<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>	Jaarrekening 2014	Begroting 2015*	Begroting 2016
Waterveiligheid	25,0	33,7	45,3
Wateroverlast beperken	52,3	50,0	51,9
Watertekort voorkomen			0,9
Gezond water	4,6	5,3	6,3
Schoon water	64,9	63,4	64,2
Veilige (vaar)wegen	18,1	18,6	19,7
Crisisbeheersing	1,1	1,3	1,6
Bestuur en Organisatie	31,2	31,8	20,8
Totaal exclusief reserves en waterschapbelastingen	197,2	204,1	210,7
Dotaties en onttrekkingen aan reserves	-3,2	9,4	6,4
Waterschapsbelastingen	-209,4	-213,5	-217,1
Eindtotaal	-15,4	0,0	0,0

Belastingen

Onze inkomsten bestaan hoofdzakelijk uit belastingopbrengsten. De belastingen bepalen we voor de taken Watersysteembeheer, Zuiveringsbeheer en Wegenbeheer. In onderstaande tabel zijn de netto-belastingopbrengsten per taak weergegeven. Voor dit jaar gaan we uit van een gemiddelde stijging van de belastingopbrengst van 2% (in plaats van de in het meerjarenplan begrote 3%).

Netto-belastingopbrengsten per taak

Taak <i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>	Jaarrekening 2014	Begroting 2015*	Begroting 2016
Watersysteem	-116,7	-119,3	-120,3
Zuiveringen	-78,9	-80,0	-82,1
Wegen	-13,8	-14,2	-14,7
Totaal	-209,4	-213,5	-217,1

Jaarresultaat

Bij de bepaling van het jaarresultaat maken we onderscheid tussen het resultaat vóór onttrekking en ná onttrekking uit de reserves. Bij een sluitende begroting is het jaarresultaat nul.

Jaarresultaat <i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>	Jaarrekening 2014	Begroting 2015*	Begroting 2016
Kosten	240,4	243,0	239,4
Opbrengsten	-43,2	-38,9	-28,7
Exploitatie	197,2	204,1	210,7
Toevoeging reserves	4,4	15,2	16,0
Onttrekking reserves	-7,6	-5,8	-9,6
Belastingen	-209,4	-213,5	-217,1
Resultaat	-15,4	-	-

Ontwikkeling van de schuldenpositie

Op financieel gebied willen we onze schuldenlast niet verder laten stijgen door zo min mogelijk lasten naar de toekomst te verschuiven. Dit komt in 2016 onder meer tot uitdrukking door de invoering van het nieuwe activeringsbeleid.

Op basis van deze begroting bedraagt de schuld op 1 januari 2016 € 519 miljoen. In de begroting 2015 was de verwachte schuldpositie op 1 januari 2016 € 546 miljoen. Het verschil wordt veroorzaakt door ontvangen subsidies. De verwachting is dat de schuld zoals opgenomen in het meerjarenplan 2016-2019 lager zal uitvallen als gevolg van de structurele besparingen in deze begroting. Dit wordt in het volgende meerjarenplan uitgewerkt.

1. Inleiding

Afgelopen lente en zomer hebben we kunnen merken dat het klimaat verandert. De beelden van wateroverlast en langdurige droogte in delen van ons beheergebied staan nog vers in ons geheugen gegrift. Daarnaast zijn we in de zomer door een flinke storm getroffen die onder andere voor een flink aantal omgevallen bomen en afslag van de duinen heeft gezorgd. Dit laat eens te meer zien hoe belangrijk onze waterschapstaken zijn. Ons werk is nooit af en vraagt permanente inzet. Wij presenteren in deze begroting de inzet en de bijbehorende begrote kosten voor 2016. Onze inzet is erop gericht prestaties te leveren die bijdragen aan maatschappelijke effecten voor burgers en bedrijven in ons beheersgebied.

In deze begroting is de lijn van het Meerjarenplan 2016-2019 (MJP) voor de eerste jaarschijf uitgewerkt. Tevens sluit deze begroting aan op de Deltavisie, het collegeprogramma en het Waterprogramma 2016-2022 (WBP5).

1.1 Eigentijds en innovatief polderen

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden (D&H) legt u een ambitieuze Begroting 2016 voor, waarmee we met een eigentijdse aanpak en met oog voor nieuwe mogelijkheden en innovatieve technieken aan de slag zullen gaan. Samenwerkend vanuit de eigen verantwoordelijkheid, met een gebiedsgerichte aanpak om optimaal gebruik te kunnen maken van lokale kennis en ervaring, toekomstgericht en duurzaam. Het beheergebied houden we tegen maatschappelijk zo laag mogelijke kosten bewoonbaar en werkbaar voor onze burgers en bedrijven, agrariërs en natuurbeheerders.

Het Waterprogramma komt in uitvoering. Daarbij gaan we de samen met de partners ontwikkelde bouwstenen zoals 'Multifunctionele dijk' en 'Medicijnresten en hormoonstoffen uit het oppervlaktewater' uitwerken en uitvoeren. Verder geven we het gebiedsgericht werken verder vorm. We evalueren de pilots met strategische gebiedsagenda's op Texel en in West-Friesland en we verkennen waar een volgende agenda kan worden uitgewerkt.

We werken aan de **waterveiligheid** door HWBP2-projecten als de Prins Hendrikzanddijk op Texel en de hoogwaterkering bij Den Oever. Met de omgeving en onze alliantiepartner gaan we het projectplan Markermeerdijken opstellen. We bereiden projecten binnen het (n)HWBP voor, gaan verder met het verbeteren van boezemkades. We houden de eigen wijze van invulling van onze zorgtaak scherp tegen het licht. De implementatie vergt veel aandacht en afstemming. De ontwikkeling, inrichting en implementatie van de zorgplicht wordt landelijk gedeeld.

Om **wateroverlast te beperken** vervolgen we het op orde brengen van polders, actualiseren we de leggers en maken afspraken met gemeenten in waterplannen 2.0. We willen onze visie op het veenweidegebied herijken.

Om **watertekort te voorkomen** onderzoeken we op vier proeflocaties de mogelijkheden voor ondergrondse opslag van regenwater en efficiënt gebruik van zoet water. Samen met ondernemers en andere overheden ondersteunen we innovatieve projecten als 'Spaarwater' en de 'Schoonwatervallei'.

Met het oog op **gezond water** gaan we aan de slag met de tweede fase van het KRW-programma, waarin we nog meer vismigratieknelpunten oplossen en natuurvriendelijke oevers aanleggen. Met de provincie overleggen we over het op orde houden van de zwemwaterkwaliteit.

Schoon water vraagt om innovatie en verdergaande samenwerking. We starten met projecten om hergebruik van grondstoffen en terugwinning van energie mogelijk te maken. Zuiveringen moeten in

de toekomst Energiefabrieken worden. De samenwerking met gemeenten intensiveren we door afvalwaterakkoorden te sluiten en uit te breiden.

De **wegentaak** is geen kerntaak van het hoogheemraadschap daarom starten we pilots met drie gemeenten op basis van de overdrachtsstrategie om de wegentaak over te dragen.

Onze **crisisbeheersing** komt nog beter op orde door samenwerking met partners. Bovendien betrekken we burgers via een publiekscampagne om ze voorbereid te laten zijn op een crisissituatie.

Wat betreft **Bestuur en organisatie** gaan we op maatschappelijk verantwoorde wijze te werk. Schulden schuiven we niet door naar de toekomst, daarom sparen we geld in de taakreserves. Om belastingen evenredig bij inwoners of bedrijven terecht te laten komen zijn we zorgvuldig in de lastenverdeling en verruimen we de kwijtscheldingsnorm voor AOW'ers. We maken een visie op het beheer van ons cultuurhistorisch erfgoed, ontwikkelen een klimaat- en energieprogramma en zijn doorlopend op zoek naar nieuwe innovaties.

Ons werken wordt meer en meer gericht op de inwoners, waarmee we samenwerken en die we actief betrekken bij het opstellen en de uitvoering van het beleid. Daarbij werkt het hoogheemraadschap als toonaangevende organisatie die efficiënt, doelmatig en omgevingsbewust opereert.

1.2 Leeswijzer

De begroting is opgebouwd rondom de maatschappelijke effecten: Waterveiligheid, Wateroverlast beperken, Watertekort voorkomen, Gezond water, Schoon water, Veilige (vaar)wegen, Crisisbeheersing en Bestuur en Organisatie. De effecten zijn opgenomen in de hoofdstukken 2 tot en met 9, die een vaste indeling hebben:

- eerst een korte inleiding en een tabel waarin het effect, de resultaten en prestaties zijn vermeld;
- vervolgens werken we per effect de resultaten en prestaties uit. Met andere woorden: wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen in 2016;
- tot slot presenteren we per effect wat de kosten en opbrengsten zijn.

De kosten worden gepresenteerd in tabellen. Ter vergelijking zijn in deze tabellen de bedragen van de herziene begroting 2015 en de jaarrekening 2014 opgenomen. In de herziene begroting 2015 is de begrotingswijziging van het eerste kwartaal verwerkt. De begrotingswijziging van het derde kwartaal was ten tijde van het opstellen van de begroting 2016 nog niet vastgesteld door het CHI. Ter vergelijking zijn de voorgaande jaren aangepast aan de huidige indeling van de effecten. In de tabellen kunnen afrondingsverschillen voorkomen (deze zijn maximaal € 0,1 miljoen).

Na de hoofdstukken per effect worden de al dan niet verplichte begrotingsonderwerpen, zoals opgenomen in het Waterschapsbesluit, gepresenteerd (hoofdstukken 10 tot en met 20).

1.3 Afwijkingen ten opzichte van Meerjarenplan 2016-2019 (MJP)

De begroting 2016 is een uitwerking van de eerste jaarschijf van het Meerjarenplan 2016-2019. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- een toename van de dotatie aan de bestemmingsreserves van € 4,2 miljoen naar € 8,6 miljoen;
- een dotatie aan de algemene reserve van € 2,5 miljoen (weerstandvermogen);
- een daling van de omslagrente van 2,8% naar 2,3%;
- een daling van € 1,8 miljoen personeelslasten als gevolg van een meer nauwkeurige begrotingssystematiek;
- de stijging van de totale belastingopbrengsten is voor 2016 verlaagd van 3% naar 2%.

De lagere omslagrente en personeelslasten leiden tot minder kosten in de begroting dan begroot in het MJP 2016-2019. De ruimte tussen het MJP 2016-2019 en de begroting 2016 is gebruikt voor het verlagen van de belastingstijging en het restant wordt extra gedoteerd aan de bestemmingsreserves.

2. Waterveiligheid

Op het gebied van waterveiligheid is de laatste jaren veel veranderd in de wijze waarop het Rijk, de provincies en de waterschappen samenwerken. We maken meer gebruik van elkaars kennis. Ook in de financiering van de grote dijkversterkingswerken trekken het Rijk en waterschappen samen op. De HWBP-solidariteitsbijdrage bedraagt € 12 miljoen.

2.1 Resultaat 1: 80% van het areaal primaire keringen voldoet aan de legger en de norm.

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
80% van het areaal primaire waterkeringen voldoet aan de legger en de norm.	In 2021 zijn de primaire waterkeringen op orde die op het landelijk HWBP-2-programma staan.	<i>Versterkte Hondsbossche en Pettemer Zeewering naar beheerfase.</i> <i>Projecten in voorbereiding:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Prins Hendrikzanddijk Texel • Hoogwaterkering Den Oever • Markermeerdijken Hoorn-Edam-Amsterdam <i>Project in uitvoering</i> <ul style="list-style-type: none"> • Waddenzeedijk Texel
	In 2050 zijn primaire waterkeringen op orde gebracht die op het landelijke HWBP programma staan. In 2017 is de versterkingsopgave van HHNK voor de categorie C-keringen duidelijk en in 2024 is de versterkingsopgave van HHNK van het HWBP opnieuw bepaald aan de hand van de vierde toetsing. Deze is gebaseerd op de nieuwe veiligheidsnormen.	<i>Verkenning of planvorming projecten</i> <ul style="list-style-type: none"> • Wieringerzeewering • Noordzeekanaal • Wieringermeer C-kering
	In 2018 hebben we doorlopend inzicht in de onderhoudstoestand en het medegebruik van ons areaal (primaire) keringen.	<i>Inrichten en implementeren Zorgplicht Start Implementatie nieuwe normen primaire keringen</i> <i>We brengen het beheerregister op orde.</i>
	De afspraken uit het waterprogramma voeren we gebiedsgericht uit.	<i>Start gebiedsgericht uitwerken WP-bouwstenen 'Welke c.q. Alle dijken tellen mee' en de 'Multifunctionele dijk'</i>
	In 2019 is het beheer en onderhoud kosteneffectief ingericht (primair).	<i>Verdere implementeren beheer en onderhoud op basis van afweging kwaliteit, kwetsbaarheid en kosten</i>

Programma HWBP-2

De nog resterende projecten zijn alle in voorbereiding: Waddenzeedijk Texel, Prins Hendrikzanddijk Texel, Hoogwaterkering Den Oever en de Markermeerdijken Hoorn-Edam-Amsterdam. De versterking van de Markermeerdijken wordt in een alliantie met een marktpartij uitgevoerd, een unieke samenwerkingsvorm binnen de natte infrastructuur. Innovatieve oplossingen als 'de oeverdijk' en de resultaten van de onderzoeken 'dijken op veen' worden meegenomen. Waar mogelijk worden meekoppelmogelijkheden benut.

Programma HWBP

De volgende HWBP-projecten worden voorbereid (verkenning of planvorming): Wieringerzeewering, Noordzeekanaal (inclusief 3Di-onderzoek), Wieringermeer C-kering en diverse kunstwerken (inclusief Leidraad Kunstwerken). De versterkingsopgave voor de categorie C-keringen wordt in de loop van het jaar duidelijk. Risicomanagement en -beheersing spelen in dit programma een belangrijke rol, omdat de subsidie *lump sum* wordt verstrekt.

Beheer en onderhoud

We brengen het beheerregister op orde en organiseren dat we het op orde houden. Het gestructureerd en centraal opslaan van data uit inspecties, onderhouds- en verbeteringswerken pakken we op bij de inrichting van de zorgplicht. In het kader van die zorgplicht moeten we kunnen aantonen dat de veiligheid van de primaire keringen goed is geborgd en dat we aantoonbaar 'in control' zijn. We werken daarbij samen met onze collega's van Groot Salland en Rivierenland en met Rijkswaterstaat, zodat we niet ieder voor zich het wiel uitvinden. In STOWA¹-verband werken we samen aan de professionalisering van de zorgplicht, het verbeteren van processen en het opleiden van medewerkers.

De afspraken in het Waterprogramma werken we gebiedsgericht uit. Voor twee onderwerpen/bouwstenen met hoge prioriteit zijn wij de trekker: 'alle dijken tellen mee' en 'de multifunctionele dijk'.

We gaan door met het kosteneffectief inrichten van het beheer en onderhoud. Kosteneffectief wil zeggen dat we voor het gehele systeem steeds een afweging maken tussen kwaliteit, kosten en kwetsbaarheid. Met het gehele systeem bedoelen we de primaire én regionale keringen én de kunstwerken.

De keringen van Marken worden na 2016 overgedragen vanuit Rijkswaterstaat naar het hoogheemraadschap. We gaan verder met de voorbereidingen voor deze overdracht.

Exploitatie: resultaat 1		Jaarrekening		Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016	
Primaire keringen	In 2021 zijn de primaire waterkeringen op orde die op het landelijk HWBP-2-programma staan.	7,5	12,6	14,3	
	In 2050 zijn primaire waterkeringen op orde gebracht die op het landelijke HWBP programma staan. In 2017 is de versterkingsopgave van HHNK voor de categorie C-keringen duidelijk en in 2024 is de versterkingsopgave van HHNK van het HWBP opnieuw bepaald aan de hand van de vierde toetsing. Deze is gebaseerd op de nieuwe veiligheidsnormen.	0,1	0,3	0,5	
	In 2018 hebben we doorlopend inzicht in de onderhoudstoestand en het medegebruik van ons areaal (primaire) keringen.	1,9	2,3	2,2	
	De afspraken uit het waterprogramma voeren we gebiedsgericht uit.	1,2	2,0	2,4	

¹ Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer

Exploitatie: resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
	In 2019 is het beheer en onderhoud kosteneffectief ingericht (primair).	2,2	2,5	3,6
	Totaal	13,0	19,7	23,0

De solidariteitsbijdrage, die landelijk wordt bepaald op basis van het aantal inwoners en de waarde van gebouwde onroerende zaken in het beheergebied, zorgde in 2015 voor een stijging van € 3 miljoen. De stijging van de kosten van het resultaat in 2016 zijn grotendeels te verklaren door hogere onderhoudskosten.

Investeringsvolumes: resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Programma HWBP en HWBP-2	Uitgaven	145,7	42,2	15,0
	Inkomsten	-147,0	-40,9	-14,1
	Totaal	-1,4	1,3	0,9

In bovenstaande tabel is een daling van het investeringsvolume te zien. Dit wordt veroorzaakt door het HWBP-2: het project Zwakke Schakels zorgde in 2014 en 2015 voor een piek in de uitgaven en inkomsten.

2.2 Resultaat 2: 80% van het areaal regionale keringen voldoet aan de hoogte en profiel

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
80% van het areaal regionale keringen voldoet aan de hoogte en profiel.	In 2019 is het beheer en onderhoud kosteneffectief ingericht (regionaal).	<i>Verdere implementeren beheer en onderhoud op basis van afweging kwaliteit, kwetsbaarheid en kosten</i>
	In 2019 voldoet minimaal 80% van de genormeerde regionale keringen aan de norm.	<i>Start uitvoering VBK-2; onderhanden projecten:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Purmer Landelijk • Nauernasche Vaart-Oost • Waarland • Heerhugowaard • Beemster
	In 2018 hebben we doorlopend inzicht in de onderhoudstoestand en het medegebruik van ons areaal (regionale) keringen.	<i>We brengen het beheerregister op orde. We dragen bij aan de uitwerking van de WP-bouwsteen 'dijk als kabelgoot'.</i>

Ook voor de regionale keringen geldt dat we doorgaan met het kosteneffectief inrichten van het beheer en onderhoud.

Programma Verbetering Boezemkades (VBK)

De afgekeurde regionale keringen worden versterkt in de programma's VBK-1 en VBK-2. VBK-1, dat is opgenomen in de investeringen, loopt dit jaar af. We starten met VBK-2, dat betaald wordt vanuit de exploitatie. Onderhanden projecten zijn: Purmer Landelijk, Nauernasche Vaart-Oost (op basis van een UAV-GC-contract), Waarland (een voornamelijk groene dijk), Heerhugowaard en Beemster.

Naast het realiseren van de versterkingen werken we binnen het VBK-programma actief aan het optimaliseren van de versterkingsopgave. Zo wordt in samenwerking met de STOWA onderzoek gedaan naar nieuwe geotechnische sterkteberekeningen. Voorlopig goedgekeurde kilometers en reeds afgekeurde kilometers worden opnieuw beoordeeld (detailtoetsing) op basis van de nieuwe leidraad STOWA, praktische ervaringen vanuit VBK-1 en een geavanceerd beheerdersoordeel op basis van bewezen sterkte. We inventariseren welke kilometers samen met de eigen dienst verbeterd kunnen worden.

We werken samen met PWN² en netbeheerders om te komen tot de maatschappelijk optimale oplossing voor het behouden, verplaatsen, vervangen of verwijderen van kabels en leidingen binnen de veiligheidszone van de kering (bouwsteen 'dijk als kabelgoot' uit het Waterprogramma).

We starten, net als bij de primaire keringen, met het doorlopend inzichtelijk hebben en houden van de onderhoudstoestand en het medegebruik van ons areaal (regionale) keringen.

Exploitatie: resultaat 2		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Regionale keringen	In 2019 is het beheer en onderhoud kosteneffectief ingericht (regionaal).	8,7	10,3	12,4
	In 2019 voldoet minimaal 80% van de genormeerde regionale keringen aan de norm (VBK)	0,6	0,6	7,1
	In 2018 hebben we doorlopend inzicht in de onderhoudstoestand en het medegebruik van ons areaal (regionale) keringen.	1,7	1,7	1,6
	Totaal	11,0	12,6	21,1

De kosten voor de prestatie VBK nemen met € 6,5 miljoen toe. Dit wordt veroorzaakt doordat het tweede deel van het programma (VBK-2) dit jaar start en betaald wordt vanuit de exploitatie, dit in tegenstelling tot het eerste deel (VBK-1) dat als een investering wordt verantwoord. VBK-1 loopt dit jaar af en is daarom voor het laatste jaar weergegeven als investering in de tabel hieronder.

Investeringsvolumes: resultaat 2		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Regionale keringen	Uitgaven	0,5	0,7	0,4
	Inkomsten	-1,8	-	-
	Totaal	-1,3	0,7	0,4
VBK	Uitgaven	14,2	12,0	6,8
	Inkomsten	-	-	-
	Totaal	14,2	12,0	6,8

² Provinciaal Waterbedrijf Noord-Holland

3. Wateroverlast beperken

Het regent steeds vaker en heviger. Wateroverlast is schadelijk, maar (meestal) niet levensbedreigend. Door de aan- en afvoer en tijdelijke opslag van water wordt het waterpeil gereguleerd. Op deze wijze beperken we de gevolgen van wateroverlast zoveel mogelijk. De afgelopen jaren hebben wij al veel geïnvesteerd in het wateroverlastbestendig maken van ons gebied. We onderzoeken verder hoe wij ons watersysteem ook in de toekomst klimaatbestendig en robuust kunnen houden.

3.1 Resultaat 1: In ons beleid en programma's zijn klimaatveranderingen en maatschappelijke ontwikkelingen verwerkt.

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
In ons beleid en programma's zijn klimaatveranderingen en maatschappelijke ontwikkelingen verwerkt.	In 2018 hebben we het Waterprogramma volledig geïntegreerd met het meerjarenplan.	<i>Wij brengen het Waterprogramma in bij het opstellen van het meerjarenplan.</i>

Het Waterprogramma wordt geïntegreerd in het volgende meerjarenplan. We starten met de uitwerking en implementatie van de diverse inhoudelijke thema's. Voor de bouwstenen 'Waterbewustzijn', 'Slim gebruik neerslagoverschot' en 'Noodventielen goed geregeld' zijn wij eindverantwoordelijk en treden wij op als trekker. We monitoren de gestelde beleidsdoelen om deze waar nodig bij te sturen.

Exploitatie: resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Klimaatverandering en maatschappelijke ontwikkeling	In 2018 hebben we het Waterprogramma volledig geïntegreerd met het meerjarenplan.	-	-	0,3
Totaal		-	-	0,3

3.2 Resultaat 2: Het watersysteem en de beheerinstrumenten zijn op orde en afgestemd met en op de omgeving.

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
Het watersysteem en de beheer-instrumenten zijn op orde en afgestemd op en met de omgeving.	In 2018 omvat ons beheer voor 80% operationaliteit van de vastgestelde peilbesluiten.	<p><i>Beheer en onderhoud doen we op basis van afweging kwaliteit, kwetsbaarheid en kosten.</i></p> <p><i>Uitvoeren baggerprogramma 's en werken met innovatief integraal maaibestek oevers (streefbeelden).</i></p> <p><i>De nieuwbouw van gemaal C. Mantel in Schardam wordt afgerond.</i></p> <p><i>Het waterpeil wordt gehandhaafd. Water als energiebuffer wordt toegepast .</i></p>
	In 2017 zijn 122 polders op orde gebracht.	<i>Vijf polders op orde. Laatste zeven maatregelen voorbereiden.</i>
	In navolging op de Deltastrategie zijn in 2018 minimaal vier gebiedsgerichte uitwerkingen gerealiseerd in samenwerking met de omgeving.	<i>Pilot West-Friesland bestuurlijk afgerond en uitvoering gestart. Pilot Texel verder geïmplementeerd. Volgende gebiedsgerichte uitwerking wordt gestart.</i>
	In 2018 zijn samen met onze partners water(gebieds)plannen opgesteld.	<p><i>Waterplannen Medemblik/Enkhuizen en Landsmeer vastgesteld.</i></p> <p><i>Overnametraject onderhoud stedelijk water (OSW) Zaanstad afgerond. Start van de OSW met de gemeenten Beemster, Castricum, Bergen en Landsmeer.</i></p> <p><i>Visie veenweidegebied wordt voorbereid.</i></p> <p><i>Voortzetten advisering in en bijdrage aan plannen van derden en stimuleren gebruik digitale watertoets voor eenvoudige plannen.</i></p>

Beheer van het watersysteem

Het beheer van het watersysteem bestaat uit een samenhangend geheel: van het vaststellen van juridisch instrumentarium als leggers en peilbesluiten tot het onderhouden van waterlopen, stuwen, inlaten en polder- en boezemgemaal.

Met onze omgeving bepalen we het gewenste waterpeil en stellen dit vast in peilbesluiten.

Gerelateerd aan de tienjarige cyclus van peilbesluiten actualiseren we de leggers. Door middel van baggeren, het verwijderen van waterplanten, pompen en water vasthouden waar het kan, houden we het oppervlaktewaterpeil vervolgens op het gewenste niveau.

De afweging voor de onderhoudsmaatregelen maken we elke keer op basis van de gewenste kwaliteit, de kwetsbaarheid, de kosten en de waarde voor de omgeving. Door assetmanagement als leidend principe te hanteren realiseren we efficiencywinst, waardoor we meer objecten kunnen beheren zonder dat de kosten stijgen. Het aantal objecten stijgt door de overname van het onderhoud van stedelijk water.

Voor de instandhouding van de waterlopen, oevers en terreinen werken we met een innovatief integraal maaibestek op basis van streefbeelden.

We voeren groot en correctief onderhoud uit op de peilregulerende werken. De pilot in de Schermer met de 'Inzet van het watersysteem als elektriciteitsbuffer' krijgt een vervolg in andere polders. Deze innovatieve manier van peilbeheer is duurzamer en goedkoper en wordt gefaseerd uitgerold. De bouw van het nieuwe boezememaal C. Mantel te Schardam wordt afgerond.

Door de overname van het stedelijk water, de wensen vanuit het vaarwegbeheer en de doelstellingen vanuit de KRW³, nemen de omvang en de complexiteit van ons baggerbeheer toe. We voeren de reguliere baggerprogramma's voor landelijk en stedelijk gebied uit. We doen op zes locaties onderzoek voor de sanering van verontreinigde waterbodems.

In het kader van het programma Wateropgave brengen we vijf polders op orde. Voor de laatste zeven polders, ronden we de voorbereiding af en starten we de uitvoering.

Strategische gebiedsagenda's

Het watersysteem, de ruimtelijke inrichting en de ruimtelijke kwaliteit hangen nauw met elkaar samen. We vertalen daarom onze Deltavisie samen met onze partners en stakeholders in strategische gebiedsagenda's waarin we twintig jaar vooruitkijken. De in 2015 doorlopen pilots voor Texel en West-Friesland evalueren we en geven we een vervolg. We verkennen in welk gebied een volgende strategische gebiedsagenda kan worden uitgewerkt.

Samenwerking met gemeenten

Onze doelstellingen voor het watersysteem behalen we vooral in samenwerking met gemeenten. Afspraken leggen we vast in waterplannen en voeren die uit. We stellen waterplannen vast met de gemeenten Medemblik/Enkhuizen en Landsmeer en verkennen de mogelijkheden van een nieuwe generatie waterplan (2.0) waarin nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan klimaatbestendigheid en ruimtelijke ordening. Wij richten ons als eerste op grotere gemeenten zonder waterplan, waaronder Schagen en Hollands Kroon, en gemeenten waar het eerste generatie waterplan is afgerond en geëvalueerd. Conform het bestaande beleid nemen we het onderhoud van het stedelijk water in Zaanstad over en starten de gesprekken over overname van stedelijk water met de gemeenten Beemster, Castricum, Landsmeer en Bergen.

Veenweide

We herijken onze visie op het veenweidegebied en in overleg met de betrokken partners formuleren we onze beleidsuitgangspunten, gericht op bestuurlijke verankering in 2017.

We adviseren gevraagd en ongevraagd bij plannen van derden. Wij blijven partners stimuleren in het gebruik van de digitale watertoets voor eenvoudige plannen. Als het ons belang helpt, dragen we financieel bij aan plannen en maatregelen van derden.

Exploitatie: resultaat 2		Jaarrekening		Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016	
Watersysteem	In 2018 omvat ons beheer voor 80% operationaliteit van de vastgestelde peilbesluiten.	41,5	40,0	42,3	
	In 2017 zijn 122 polders op orde gebracht.	8,0	7,1	6,7	
	In navolging op de Deltastrategie zijn in 2018 minimaal vier gebiedsgerichte uitwerkingen gerealiseerd in samenwerking met de omgeving.	0,3	0,2	-	
	In 2018 zijn samen met onze partners water(gebieds)plannen opgesteld.	2,5	2,4	2,4	

³ Kaderrichtlijn Water

Exploitatie: resultaat 2		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
	Totaal	52,3	49,7	51,4

Investeringsvolumes: resultaat 2		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Watersysteem	Uitgaven	11,6	12,7	10,9
	Inkomsten	-0,1	-	-0,3
	Totaal	11,4	12,6	10,6
Programma Wateropgave	Uitgaven	6,8	7,2	3,2
	Inkomsten	-3,1	-2,0	-0,8
	Totaal	3,7	5,2	2,4

4. Watertekort voorkomen

Gezien de verwachte neerslagtekorten in de toekomst en de vaker voorkomende en langer durende droge periodes in de zomers zal het vraagstuk rond watertekort in ons beheergebied vaker opspelen. We hebben dit in onze Deltavisie als volgt geformuleerd:

Zoet water wordt kostbaar en minder vanzelfsprekend. We zorgen voor een duurzame en eerlijke verdeling op een basaal niveau met de huidige infrastructuur. Daarmee voorkomen we de gevolgen van watertekort zoveel mogelijk. Centraal in deze aanpak staat het werken met de 'Trias Aquatica': zuinig met zoetwater; inzetten en ontwikkelen van 'nieuwe' zoetwaterbronnen; veiligstellen van de klassieke zoetwaterbronnen (het IJssel- en Markermeer).

4.1 Resultaat 1: De zoet-grondwatervoorraad is op orde, van goede kwaliteit en wordt duurzaam beheerd

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
De zoet-grondwatervoorraad is op orde, van goede kwaliteit en wordt duurzaam beheerd.	In 2019 hebben we inzicht in de kwalitatieve en kwantitatieve toestand van de grondwatervoorraad.	<i>Voortzetten innovatieve pilots zoals Spaarwater.</i>

Voor inzicht in de kwalitatieve en kwantitatieve toestand van de grondwatervoorraad is een monitorsysteem nodig. Alle overheden hebben eigen grondwatermeetnetten. We werken verder met onze partners zoals de provincie, gemeenten en PWN om te komen tot een geïntegreerd meetnet van peilbuizen, tegen lagere maatschappelijke kosten en met betere en meer betrouwbare monitorgegevens.

We stimuleren een spaarzaam gebruik van zoet oppervlakte- en grondwater. We stellen de beschikbaarheid van voldoende zoet water zoveel mogelijk zeker en vergroten deze waar mogelijk. Actieve verbraking, zoals door derden gewenst ten behoeve van bijvoorbeeld natuurontwikkeling of vismigratie, is mogelijk zolang het geen of slechts een zeer beperkte invloed heeft op de beschikbaarheid van schoon en zoet oppervlakte- en grondwater.

We werken samen met andere overheden en ondernemers en we ondersteunen innovatieve projecten zoals 'Spaarwater' en 'de Schoonwatervallei'. In Spaarwater wordt op vier proeflocaties in het noordelijk kustgebied de mogelijkheden voor ondergrondse opslag van regenwater en efficiënt gebruik van zoet water onderzocht. In de Schoonwatervallei hebben we in de Groot Limmerpolder met gebiedspartijen de mogelijkheden voor de watervoorziening in de toekomst en zelfvoorzienendheid verkend. De kansrijke oplossingsrichtingen worden nader uitgewerkt.

Exploitatie: resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Grondwater	In 2019 hebben we inzicht in de kwalitatieve en kwantitatieve toestand van de grondwatervoorraad.	-	-	-
	Totaal	-	-	-

Het resultaat is nieuw en het benodigde budget voor 2016 is minimaal.

4.2 Resultaat 2: De 'Trias Aquatica' is geïntegreerd in ons beleid en beheer

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
De 'Trias Aquatica' is geïntegreerd in ons beleid en beheer.	Het zoetwaterverbruik is in 2019 gelijk gebleven aan de afgesproken hoeveelheid uit het Waterakkoord IJsselmeer-Markermeer (11.9650).	<i>Gestart wordt met het opstellen van een Programma Watertekort .</i>
	Het zoetwater is in 2021 op een duurzame en eerlijke manier verdeeld op basis van de huidige infrastructuur.	<i>Gestart wordt met het opstellen van een Programma Watertekort .</i>
	De voorraad water in het IJssel- en Markermeer is in 2021 veiliggesteld (de klassieke waterbron).	<i>Voortzetten 'Slim Watermanagement' .</i>

We stellen een plan van aanpak op om de komende jaren te komen tot een meerjarig programma Watertekort, waarin we de gebruiker centraal stellen.

Samen met collega-waterschappen en Rijkswaterstaat werken we het concept 'Slim watermanagement' verder uit. Hierbij optimaliseren we de aan- en afvoer van water in het hoofdwatersysteem in zowel droge als natte situaties. Dit betekent dat we het watersysteem van de verschillende waterbeheerders rondom het Noordzeekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal als een geheel beschouwen en over de grenzen van ons beheergebied heen kijken.

Exploitatie: resultaat 2		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Trias Aquatica	Het zoetwaterverbruik is in 2019 gelijk gebleven aan de afgesproken hoeveelheid uit het Waterakkoord IJsselmeer-Markermeer van 18 mei 2011 (11.9650).	-	-	0,4
	Het zoetwater is in 2021 op een duurzame en eerlijke manier verdeeld op basis van de huidige infrastructuur.	-	-	0,4
	De voorraad water in het IJssel- en Markermeer is in 2021 veiliggesteld (de klassieke waterbron).	-	-	-
	Totaal	-	-	0,8

Dit resultaat en de bijbehorende activiteiten zijn nieuw, waardoor gegevens over 2014 en 2015 ontbreken.

5. Gezond water

We zorgen voor gezond oppervlaktewater. De Kaderrichtlijn Water (KRW) helpt ons daarbij. We nemen maatregelen om een goede chemische en biologische waterkwaliteit te realiseren. Het ambitieniveau wordt bepaald door maatschappelijke wensen en door doelstellingen die zijn uitgewerkt in de KRW. We nemen beheer- en verbeteringsmaatregelen, maar niet tegen elke prijs. De afspraken uit het Nationale Waterplan en de Deltavisie geven richting aan de manier waarop we beheren en verbeteren.

5.1 Resultaat 1: We gaan met onze gebiedspartners voor schoon en gezond water en stemmen samen de eisen en de wensen aan de functies af

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
We gaan met onze gebiedspartners voor schoon en gezond water en stemmen samen de eisen en de wensen aan de functies af.	We voeren het KRW-maatregelenpakket voor de periode 2016-2021 samen met onze gebiedspartners uit.	<i>Oplossing van ten minste negen vismigratieknelpunten. Aanleggen van ten minste twintig natuurvriendelijke oevers (NVO's).</i>
	We houden continu inzicht in de toestand van de waterkwaliteit om waar nodig bij te sturen en te prioriteren in het maatregelenpakket.	<i>Uitwerken bouwsteen 'medicijnresten en hormoonstoffen' van het Waterprogramma.</i>

We starten met de uitvoering van de tweede fase van het KRW-programma 'Schoon en gezond water' in samenwerking met onze gebiedspartners. Ons maatregelenpakket bestaat uit onderstaande werkzaamheden.

- Inrichtingsmaatregelen: we lossen ten minste negen vismigratieknelpunten op, waarvan enkele in samenwerking met Rijkswaterstaat. We leggen ten minste twintig natuurvriendelijke oevers (NVO's) aan.
- We stemmen beheer en onderhoud van ons watersysteem verder af op de KRW-doelstellingen: ecologisch beheer van bestaande zachte oevers; benutten theoretisch beschikbare ruimte in het systeem voor meer plantengroei; kwaliteitsbaggeren; opheffen saneringslocaties; verwijderen van vuil, kroos en deklagen.
- We onderzoeken de effectiviteit van onze vismigratiemaatregelen. We onderzoeken of we door aanpassing van de keur, standaardprofielen en leggerafmetingen beter kunnen sturen op de ecologische inrichting bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.
- Samenwerking: we dragen bij aan de visstandbeheercommissies en ondersteunen actief visstandbeheer. Samen met de LTO en de provincie ontwikkelen we een programma 'water en bodem'. We dragen bij aan het doorontwikkelen en realiseren van het uitvoeringsprogramma voor de KRW-bloembollen
- Subsidiëring in het kader van POP-3 (cofinanciering door HHNK van maatregelen van derden) wordt verder vormgegeven conform de bestuursovereenkomsten met de provincie.
- Communicatie: we starten een deelprogramma voor communicatie, educatie en participatieve monitoring (= inzet van natuurorganisaties en vrijwilligers). Intern organiseren we trainingen om het belang van de KRW (schoon en gezond water) beter in te bedden bij het dagelijks beheer en het toetsen van plannen van derden.

We monitoren de kwaliteit van ons oppervlaktewater en zorgen ervoor dat de basisinformatie hierover aan wettelijke kaders voldoet, up-to-date en toegankelijk is. Daarvoor ontwerpen en

gebruiken we meetnetten, ten behoeve van KRW (stoffen en ecologie), zwemwater (33 officiële zwemlocaties) en gewasbeschermingsmiddelen. In nauwe samenwerking met de provincie (bevoegd gezag zwemwater) en de locatiebeheerders kijken we hoe we de zwemwaterkwaliteit het beste uitstekend kunnen houden. In overleg met de sectoren en leveranciers bedenken we maatregelen om te voorkomen dat het water wordt belast met gewasbeschermingsmiddelen.

We dragen bij aan de uitwerking van de bouwsteen 'medicijnresten en hormoonstoffen' van het Waterprogramma. We vergaren meer kennis om weloverwogen een besluit te kunnen nemen over de noodzaak van investeringen in zuiveringstrappen.

Exploitatie: resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Gebiedspartners en afstemming eisen en wensen	We voeren het KRW-maatregelenpakket voor de periode 2016-2021 samen met onze gebiedspartners uit.	1,6	1,8	2,8
	We houden continu inzicht in de toestand van de waterkwaliteit om waar nodig bij te sturen en te prioriteren in het maatregelenpakket.	3,0	3,5	3,5
	Totaal	4,6	5,3	6,3

Investeringsvolumes: resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
KRW	Uitgaven	2,4	2,0	0,3
	Inkomsten	-0,3	-0,1	-0,1
	Totaal	2,1	1,9	0,2

6. Schoon water

We streven naar een integrale afvalwaterketen die we optimaal beheren, samen met het drinkwaterbedrijf PWN en met de rioolbeherende gemeenten, 'als ware het één keten'. We verleggen het accent van 'afvalstof'-denken naar 'grondstof'-denken: een duurzame benadering van de afvalwaterketen.

6.1 Resultaat 1: Al het afvalwater wordt gezuiverd voordat het geloosd wordt op het oppervlaktewater en we streven naar terugwinnen van grondstoffen

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
Al het afvalwater wordt gezuiverd voordat het geloosd wordt op het oppervlaktewater en we streven naar terugwinnen van grondstoffen.	Het afvalwater wordt getransporteerd naar de rwzi's. We streven naar vermindering van aanbod van afvalwater en in samenwerking met ketenpartners naar het optimaal benutten van de beschikbare capaciteit van persleidingen en rioolgemaal.	<i>Implementatie assetmanagement</i>
	Het afvalwater wordt gezuiverd om vervuiling van het oppervlaktewater te voorkomen. Waar wenselijk en mogelijk worden grondstoffen (nutriënten, energie, water) hergebruikt.	<i>Realisatie fijnzeef Beemster</i>
	Het zuiveringsslib wordt minimaal tot en met 2020 verwerkt in de SDI ⁴ . We streven daarbij naar maximale terugwinning van energie uit het zuiveringsslib.	<i>Start met realisatie 2 energiefabrieken</i>
	Op programmatische wijze werken we aan samenwerking met ketenpartners, terugdringen van te verwerken afvalwater, hergebruik van grondstoffen en optimalisatie van het beheer.	<i>Realiseren van afvalwaterakkoorden (doel 100% =30 in 2017)</i>

We sturen op een constante, consistente aanvoerstream van afvalwater. Water dat niet gezuiverd hoeft te worden koppelen we af. Afspraken daarover met gemeenten en leggen we vast in afvalwaterakkoorden. We meten en monitoren in de rioolstelsels en onze eigen transportstelsels om de beschikbare capaciteit van rioolgemaal en persleidingen optimaal te benutten.

Op de vijftien rioolwaterzuiveringen (rwzi's) zuiveren we het ingezamelde afvalwater tot de voorgeschreven kwaliteit en lozen het op oppervlaktewater. Waar wenselijk en mogelijk worden grondstoffen en energie (nutriënten, energie, water) hergebruikt door het toepassen van innovatieve technieken. Op de rwzi Beemster realiseren we een fijnzeefinstallatie waarmee uit het afvalwater cellulose wordt teruggewonnen, waar bioplastics⁵ van gemaakt kunnen worden. Op de rwzi Beverwijk en Zaandam-Oost werken we verder aan de realisatie van een energiefabriek.

⁴ Slibdrooginstallatie

⁵ Bioplastics zijn kunststoffen op basis van hernieuwbare grondstoffen die biologisch afbreekbaar zijn.

Door het verbruik te minimaliseren (energiemanagement) en maximaal energie terug te winnen in de sliblijn werken we aan een energieneutrale rwzi.

Wij werken samen met onze partners binnen de waterketen, met de kennisinstututen, andere waterschappen en het bedrijfsleven om met innovatieve technieken en nieuwe manieren van werken duurzamer te werken en kosten te beheersen.

Met betrekking tot de assets binnen de waterketen geldt dat we keuzes voor optimaal beheer en onderhoud maken op basis van een afweging tussen kwetsbaarheid, kwaliteit en kosten.

We onderzoeken de mogelijkheden van centrale besturing van onze zuiveringstechnische werken.

De afspraken uit het Bestuursakkoord Water 2011 zijn voor de vijf gemeentelijke samenwerkingsregio's in gezamenlijke plannen vastgelegd. Dit jaar staat in het teken van de uitvoering van de plannen en het realiseren van de gewenste besparing. De realisatie van de doelen gaat niet vanzelf en vraagt veel aandacht; wij vervullen daarin een rol als aanjager. De samenwerking met PWN wordt gerealiseerd onder de noemer Puur & Zuiver.

Exploitatie: resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Zuiveren en terugwinning grondstoffen en energie	Het afvalwater wordt getransporteerd naar de rwzi's. We streven naar vermindering van aanbod van afvalwater en in samenwerking met ketenpartners naar het optimaal benutten van de beschikbare capaciteit van persleidingen en rioolgemalen.	13,6	13,7	14,8
	Het afvalwater wordt gezuiverd om vervuiling van het oppervlaktewater te voorkomen. Waar wenselijk en mogelijk worden grondstoffen (nutriënten, energie, water) hergebruikt.	37,0	37,2	36,3
	Het zuiveringsslib wordt minimaal tot en met 2020 verwerkt in de SDI. We streven daarbij naar maximale terugwinning van energie uit het zuiveringsslib.	13,8	11,5	11,6
	Op programmatische wijze werken we aan samenwerking met ketenpartners, terugdringen van te verwerken afvalwater, hergebruik van grondstoffen en optimalisatie van het beheer.	-	-	0,7
	Totaal	64,3	62,5	63,4

Investeringsvolumes resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Zuiveren en terugwinning grondstoffen en energie	Uitgaven	23,0	20,8	14,6
	Inkomsten	-5,6	-3,8	-2,1
	Totaal	17,4	17,0	12,5

7. Veilige (vaar)wegen

Het hoogheemraadschap heeft van oudsher in een deel van het werkgebied het wegenbeheer als neventaak. Met 1.400 kilometer beheren wij het meest omvangrijke wegennet van Noord-Holland. Het is de bedoeling de wegen over te dragen aan de gemeenten. De wegen binnen de bebouwde kom hebben daarbij de eerste prioriteit.

7.1 Resultaat 1: HHNK is op termijn geen wegbeheerder meer

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
HHNK is op termijn geen wegbeheerder meer.	In 2018 hebben we samen met onze partners een overdrachtsplan gemaakt.	<i>In drie gemeenten pilots uitvoeren overdracht wegen; op basis van de pilotresultaten kader en strategie evalueren.</i>

Op basis van het kader en de uitgangspunten van de overdrachtsstrategie worden in drie gemeenten pilots uitgevoerd. Eén pilot betreft een gemeente met veel over te dragen wegen binnen de bebouwde kom. In de loop van het jaar starten de eerste gesprekken over de overdracht. De pilots worden geëvalueerd, wat zo nodig leidt tot bijstelling van de overdrachtsstrategie.

Exploitatie: resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Wegbeheerder	In 2018 hebben we samen met onze partners een overdrachtsplan gemaakt.	0,1	0,1	0,2
Totaal		0,1	0,1	0,2

7.2 Resultaat 2: Onze wegen zijn verkeersveilig, rijdbaar, ingepast in het landschap en dragen bij aan de bereikbaarheid

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
Onze wegen zijn verkeersveilig, rijdbaar, ingepast in het landschap en dragen bij aan de bereikbaarheid.	Onze wegen zijn in stand gehouden en ingericht conform de doelstellingen uit het wegenbeleidsplan 2012-2017.	<i>We bereiden het Wegenbeleidsplan 2018-2022 voor.</i>
	In 2017 hebben we de doelstellingen van het wegenbeleidsplan 2012-2017 vertaald in onze kaders en instrumentarium.	<i>De Netwerkvisie wordt vastgesteld.</i>
	In 2018 is het percentage 'onvoldoende' op onze klasse I wegen beneden de 8% en op onze klasse II wegen beneden de 20%.	<i>Uitvoeren van het programma Wegverhardingen op basis van afweging kwaliteit, kwetsbaarheid en kosten; rapporteren over de voortgang.</i>

In ons wegenbeleidsplan hebben we een doelstelling opgenomen over de wijze waarop we onze wegen in stand houden. We geven het beheer en onderhoud volgens het principe van assetmanagement vorm langs de driehoek kwaliteit, kwetsbaarheid en kosten. Samen met de provincie ontwikkelen we een netwerkvisie op het wegennet. Op basis van

economische belangen kan dit leiden tot herziening van de categorisering van onze de wegen en passen we het beheer en onderhoud aan.

De doelstellingen uit het Wegenbeleidsplan 2012-2017 worden vertaald naar onze kaders en instrumentarium. Verkeersveiligheid staat op de eerste plaats en gaat altijd vóór bereikbaarheid, berijdbaarheid en inpassing van de wegen in het landschap.

Om wegen aan gemeenten te kunnen overdragen richten we ons op het op orde brengen en houden van ons areaal. Dit doen we onder andere door uitvoering van het programma Wegverhardingen. Ook hierbij wordt gewerkt met de driehoek kwaliteit, kwetsbaarheid en kosten. Dit om tegen de laagst mogelijke kosten de kwaliteit op een aanvaardbaar niveau te houden. Er is voor dit programma extra budget beschikbaar om een inhaalslag te maken. We intensiveren het onderhoud aan de kunstwerken.

Exploitatie: resultaat 2		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Verkeersveilig en bereikbaar	Onze wegen zijn in stand gehouden en ingericht conform de doelstellingen uit het wegenbeleidsplan 2012-2017.	6,8	7,7	8,0
	In 2017 hebben we de doelstellingen van het wegenbeleidsplan 2012 - 2017 vertaald in onze kaders en instrumentarium.	-	-	-
	In 2018 is het percentage "onvoldoende" op onze klasse I wegen beneden de 8% en op onze klasse II wegen beneden de 20%.	8,6	8,4	8,8
	Totaal	15,4	16,1	16,8

Investeringsvolumes: resultaat 2		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Verkeersveilig en bereikbaar	Uitgaven	1,6	2,3	3,0
	Inkomsten	-0,1	-1,4	-1,8
	Totaal	1,5	0,9	1,2

7.3 Resultaat 3: We voldoen aan de afspraken met de provincie rond vaarwegbeheer

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
We voldoen aan de afspraken met de provincie rond vaarwegbeheer.	We voeren voor de provincie NH een scheepvaartbeheertaak uit.	<i>Bedienen van bruggen en sluizen; beheer en onderhoud objecten.</i>

We voeren het vaarwegbeheer uit conform de overeenkomst met de provincie. Waar mogelijk combineren we dit met onze eigen activiteiten in het watersysteem. In de overeenkomst is ook geregeld dat de provincie enkele watersysteembeheeractiviteiten meeneemt bij de uitvoering van haar eigen vaarwegbeheer.

Exploitatie: resultaat 3		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Scheepvaartstaak	We voeren voor de provincie NH een scheepvaartbeheertaak uit.	2,6	2,2	2,6
	Totaal	2,6	2,2	2,6

8. Crisisbeheersing

Het is onze taak om een crisis te voorkomen. Wel moeten we voorbereid zijn voor als het toch een keer misgaat. Dat houdt in dat wij 24/7 adequaat kunnen acteren op (dreigende) calamiteiten bij alle effecten, van waterveiligheid tot veilige (vaar)wegen.

8.1 Resultaat 1: Bestrijden

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
Bestrijden	Voor alle vijf de maatschappelijke effecten van HHNK hebben we crisisscenario's en bestrijdingsplannen uitgewerkt en zijn geoefend om de crisis te bestrijden.	<i>Onze plannen zijn afgestemd met onze partners in de regionale veiligheidsnetwerken. De medewerkers van HHNK hebben geoefend en getraind.</i>
	Bij een crisis werken wij nauw samen met onze crisisbeheersingspartners.	<i>Er is geoefend binnen de regionale veiligheidsnetwerken en er is onderzocht of gezamenlijk noodcommunicatiemiddelen kunnen worden aangeschaft. Er is gezamenlijk met de partners een integraal coördinatieplan overstromingen opgesteld.</i>

Met onze netwerkpartners (veiligheidsregio's en RWS) hebben we een integraal overstromingscoördinatieplan voor ons beheergebied opgesteld. Op basis van risico's zijn in dit plan scenario's beschreven die tot doel hebben maatschappelijke ontwrichting te beperken en slachtoffers en economische schade te voorkomen. We hebben actuele draaiboeken voor scenario's van crisissituaties (bijvoorbeeld voor aanhoudende droogte of voor het stormseizoen).

De medewerkers van de crisisbeheersingsorganisatie worden verder opgeleid en er wordt jaarlijks geoefend en getraind. De basis voor het gehele opleidingstraject ligt in een meerjarig plan, dat gericht is op een algehele verbetering van onze crisisorganisatie.

We leveren informatie aan veiligheidsregio's en nutsbedrijven in ons gebied zodat zij hun eigen strategieën kunnen opstellen. We stemmen in de regionale veiligheidsnetwerken plannen op elkaar af en oefenen samen met onze partners. Door medewerkers uitwisselbaar te maken, kennis uit te wisselen en noodmaterialen en -materieel te delen, wordt onze crisisbeheersingsorganisatie robuuster.

We onderzoeken samen met PWN het gezamenlijk inkopen en gebruik van noodcommunicatiemiddelen. We investeren in gezamenlijke ontwikkeling van software, zoals het modelleringsprogramma 3Di om overstromingsrisico's in kaart te brengen en het crisismanagementsysteem voor netcentrisch werken om (water)informatie snel en op gevraagd niveau te kunnen leveren.

Voor de waterveiligheid wordt het beschikbare materieel en materiaal geïnventariseerd. Vervolgens wordt een vergelijking gemaakt met benodigde middelen zoals beschreven in het overstromingscoördinatieplan. In de begroting is nog geen rekening gehouden met budget om aanvullende middelen aan te schaffen.

Exploitatie: resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Bestrijden	Voor alle vijf de maatschappelijke effecten van HHNK hebben we crisisscenario's en bestrijdingsplannen uitgewerkt en zijn geoefend om de crisis te bestrijden.	1,0	1,3	1,5
	Bij een crisis werken wij nauw samen met onze crisisbeheersingspartners.	-	0,1	0,1
	Totaal	1,1	1,3	1,6

Investeringsvolumes: resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Bestrijden	Uitgaven	0,1	-	-
	Inkomsten	-	-	-
	Totaal	0,1	-	-

8.2 Resultaat 2: Voorkomen

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
Voorkomen	We adviseren collega's en stakeholders over maatregelen die zij zelf kunnen treffen om een crisis te voorkomen.	<i>In twee gebiedsuitwerkingen hebben wij met onze stakeholders de schadeprofielen bepaald.</i>
	We zetten in op het vergroten van het bewustzijn rond waterveiligheid en het vergroten van de zelfredzaamheid van burgers.	<i>De jaarlijkse publiekscampagne is ontwikkeld en uitgevoerd.</i>

Het voorkomen van een crisis is beter dan achteraf de gevolgen ervan bestrijden. Samen met onze stakeholders bepalen we per gebied de maatschappelijk aanvaardbare schadeprofielen. Voor twee gebieden werken we dit uit tot een aanpak om crises te voorkomen. Wij nemen deel aan allerlei overlegplatforms, bijvoorbeeld de landelijke adviescommissie crisisbeheersing en het uitvoeringsprogramma crisisbeheersing van de waterschappen. Ons doel daarbij is bij te dragen aan de ontwikkeling van landelijk beleid, en kennis te brengen en te halen. Jaarlijks wordt een publiekscampagne ontwikkeld en uitgevoerd om de bewustwording rond waterveiligheid en de zelfredzaamheid van burgers te vergroten. We werken hierbij nauw samen met de veiligheidsregio's in ons gebied.

Exploitatie: resultaat 2		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Voorkomen	We adviseren collega's en stakeholders over maatregelen die zij zelf kunnen treffen om een crisis te voorkomen.	-	-	-
	We zetten in op het vergroten van het bewustzijn rond waterveiligheid en het vergroten van de zelfredzaamheid van burgers.	-	-	-
	Totaal	-	-	-

Voor dit resultaat wordt een beperkt aantal uren ingezet.

9. Bestuur en Organisatie

Het effect Bestuur en Organisatie beschrijft hoe we op maatschappelijk verantwoorde wijze onze doelen willen bereiken en onze taken willen uitvoeren. De ontwikkeling van een taakgerichte naar een effectgerichte organisatie gaat de komende jaren verder. We streven naar een kostenbewust waterschap met een gezonde financiële positie, nu en in de toekomst. De primaire taakinvinging komt vaker in netwerken en door samenwerking tot stand. Daarom blijven we ons ontwikkelen, van omgevingsbewust naar omgevingsgericht gedrag.

9.1 Resultaat 1: Een democratisch gekozen bestuur dat op verantwoorde wijze belasting heft en rekenschap over het gevoerde beleid aflegt.

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
Een democratisch gekozen bestuur dat op verantwoorde wijze belasting heft en rekenschap over het gevoerde beleid aflegt.	Het bestuur wordt van betrouwbare informatie voorzien om in het politieke proces gedragen besluiten te kunnen nemen. De tevredenheid van het bestuur over de ondersteuning kent minimaal het rapportcijfer 7. We organiseren de verkiezingen 2019 adequaat.	<i>Het Reglement van Orde wordt vernieuwd.</i>
	We leggen waterschapsbelasting efficiënt en tijdig op en in 2017 liggen de perceptiekosten onder het landelijk gemiddelde.	<i>Kwijtscheldingsnorm voor AOW'ers is verruimd. Combi-aanslag voor burgers die tevens eigenaar van een woning zijn.</i>
	De financiële boekhouding is juist, tijdig, volledig en rechtmatig; ieder jaar ontvangen we een goedkeurende controleverklaring.	<i>Om te voldoen aan de eisen van de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht, wordt de administratie daarop ingericht.</i>
	We hebben financieel beleid dat de continuïteit waarborgt.	<i>Herzien activeringsbeleid toegepast en waar mogelijk wordt de balans verkort.</i>

De nieuwe Kwijtscheldingsverordening, waarin de kwijtscheldingsnorm voor AOW'ers is verruimd, is van kracht. Waar mogelijk worden de waterschapsbelastingen voor burgers, die tevens eigenaar zijn van een woning, gecombineerd op één aanslagbiljet. Dit is duidelijker voor die burgers en leidt tot lagere administratiekosten. Kansen voor samenwerking met andere overheden op het terrein van de belastingheffing en invordering worden benut als daarmee de kosten kunnen worden verlaagd.

Ons financieel beleid waarborgt de continuïteit. Het beleid is gericht op duurzame beheersing van de schuldenlast, onder andere door met ingang van dit jaar het herziene activeringsbeleid toe te passen en waar mogelijk de balans te verkorten.

Exploitatie: resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Bestuur, belasting, beleid	Het bestuur wordt van betrouwbare informatie voorzien om in het politieke proces gedragen besluiten te kunnen nemen. De tevredenheid van het bestuur over de ondersteuning kent minimaal het rapportcijfer 7. We organiseren de verkiezingen 2019 adequaat.	2,7	3,6	2,2
	We leggen waterschapsbelasting efficiënt en tijdig op en in 2017 liggen de perceptiekosten onder het landelijk gemiddelde.	9,8	7,6	8,0
	De financiële boekhouding is juist, tijdig, volledig en rechtmatig; ieder jaar ontvangen we een goedkeurende controleverklaring.	1,8	2,0	3,9
	We hebben financieel beleid dat de continuïteit waarborgt.	11,4	8,5	8,6
	Waterschapsbelastingen	-209,4	-213,5	-217,1
	Totaal	-183,7	-191,9	-194,4

Investeringsvolumes: resultaat 1		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Bestuur, belasting, beleid	Uitgaven	-	-	1,1
	Inkomsten	-	-	-
	Totaal	-	-	1,1

9.2 Resultaat 2: Een organisatie die omgevingsgericht handelt en rekening houdt met maatschappelijke belangen.

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
Een organisatie die omgevingsgericht handelt en rekening houdt met maatschappelijke belangen.	We krijgen in 2016 een reputatiecijfer 7 van burgers en partners/belanghebbenden	<i>1-meting (na de 0-meting in 2015)</i>
	We acteren op relevante ontwikkelingen in onze omgeving en oefenen daar invloed op uit.	<i>Bouwstenen van het Waterprogramma worden uitgewerkt. Externe communicatie gericht op vergroten waterbewustzijn</i>
	We stimuleren innovatie in alle segmenten van de organisatie met het iD!-programma	<i>Actualiseren milieu- en energieplan Vervolg pilot 'watersysteem als elektriciteitsbuffer'.</i>
	We nemen verantwoordelijkheid voor ons cultuurhistorisch erfgoed	<i>Plan beheer en behoud cultuurhistorisch erfgoed gereed.</i>
	We houden ons aan de gedragsregels voor de overheid.	-
	We verlenen ontheffingen, vergunningen en voeren de handhavingstaak uit om onze doelen te bereiken. De keur wordt in 2017 herzien	<i>Vorbereiding nieuwe keur</i>

We blijven als organisatie continu veranderen op basis van de wensen van onze omgeving. Regelmatig onderzoeken we wat onze omgeving van ons vindt. We streven naar minimaal een 7 voor maatschappelijke betrokkenheid en een 6 voor openheid. Onder burgers en partners/belanghebbenden wordt een onderzoek gehouden om te meten of we op de goede weg zijn.

Waterprogramma

Het Waterprogramma wordt geïntegreerd in het volgende meerjarenplan. De zes strategische partners – de provincie, LTO, natuurorganisaties, PWN, kennisinstututen en Rijkswaterstaat – worden bij de uitvoering van het Waterprogramma betrokken. In de vorm van de bouwstenen zijn vraagstukken benoemd waar het hoogheemraadschap niet alleen voor aan de lat staat. Elke bouwsteen heeft een team waarin verschillende partners samen met het onderwerp aan de slag gaan.

Duurzaamheid en innovatie

Omgevingsgericht werken betekent ook dat wij continu op zoek zijn naar maatschappelijke meerwaarde door schoner en goedkoper waterbeheer. We actualiseren het milieu- en energieplan om invulling te geven aan de ambities uit MJA⁶, het Klimaatakkoord en het SER⁷-energieakkoord. Het programma Innovatie en Duurzaamheid draagt bij aan dit plan en is gericht op cultuurverandering van onderaf. Het steunt de transformatie naar een open en zichtbaar innovatieve organisatie. Door 'Duurzaam GWW' (samenwerking van partijen in spoor-, grond-, weg- en waterbouw) worden duurzaamheidsaspecten meegewogen bij de hele levenscyclus van een werk. Verder hebben we een loket voor marktpartijen geopend om innovatieve ideeën en toepassingen in te dienen. De pilot om het watersysteem in te zetten als elektriciteitsbuffer krijgt een vervolg en op de rwzi's wordt energiemangement ingevoerd.

Waterbewustzijn

Onze externe communicatie staat in het teken van het vergroten van het waterbewustzijn van de burgers. De herdenking van de watersnoodramp van 1916 heeft daarin een prominente plaats. We richten ons ook specifiek op de doelgroep jongeren met ons educatieprogramma. Ook onze jeugdbestuurder zet zich daar volop voor in.

Cultuurhistorie

We maken een plan waarin staat beschreven op welke wijze we ons cultuurhistorisch erfgoed het beste kunnen behouden en kunnen inzetten om (de geschiedenis van) het waterschap onder de aandacht te brengen van een breed publiek.

Norm naar effect

De regels voor behoorlijk bestuur, zoals tijdig beschikken en reageren op verzoeken en meldingen, zijn uitgangspunt bij ons handelen. Bij het uitvoeren van onze maatschappelijke opdracht hebben we vooral oog voor het effect in plaats van het toepassen van normen. We bereiden de herziening van de keur voor. Daarbij zijn de uitgangspunten uit de Deltavisie en de visie op MVO het vertrekpunt, dus van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits'. Door vergunningverlening en handhaving stellen we de waterstaatkundige belangen zeker.

Exploitatie: resultaat 2		Jaarrekening		Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016	
Omgevingsgericht en maatschappelijke belangen	We krijgen in 2016 een reputatiecijfer 7 van burgers en partners/belanghebbenden.	1,3	1,2	1,2	
	We acteren op relevante ontwikkelingen in onze omgeving en oefenen daar invloed op uit.	0,3	0,6	0,6	

⁶ Meerjarenspraak energie-efficiency

⁷ Sociaal-Economische Raad

Exploitatie: resultaat 2		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
	We stimuleren innovatie in alle segmenten van de organisatie met het iD!-programma.	-	0,2	0,4
	We nemen verantwoordelijkheid voor ons cultuurhistorisch erfgoed.	0,6	0,7	0,7
	We houden ons aan de gedragsregels voor de overheid.	2,1	1,7	2,4
	We verlenen ontheffingen, vergunningen en voeren de handhavingstaak uit om onze doelen te bereiken. De keur wordt in 2017 herzien.	3,7	4,1	5,2
	Totaal	8,1	8,6	10,5

Investeringsvolumes resultaat 2		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Vooruitstrevend, efficiënt, effectief en rechtmatig	Uitgaven	-	2,9	-
	Inkomsten	-	-	-
	Totaal	-	2,9	-

9.3 Resultaat 3: Een vooruitstrevende ambtelijke organisatie die efficiënt en effectief functioneert.

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
Een vooruitstrevende organisatie die efficiënt, effectief en rechtmatig functioneert.	De directie stuurt op continue ontwikkeling naar een toonaangevende organisatie die tot de top behoort in Nederland	<i>Start ontwikkelen visie op dienstverlening. Bijdragen aan projecten Wereld Waternet</i>
	De planning-en-controlcyclus is in 2017 ingericht op een effectgerichte sturing van de organisatie.	<i>Waterprogramma en meerjarenplan geïntegreerd Verdere transitie van 'norm'- naar 'effect'-denken</i>
	De organisatie is in control en afspraken worden nagekomen	<i>Uitvoeren auditprogramma Opvolgen aanbevelingen accountant en rekenkamercommissie</i>
	Wij hebben in 2018 ten opzichte van 2012 een efficiencybesparing van 5% op de personeelskosten behaald en de formatie afgebouwd tot 790 fte	<i>Efficiencybesparing van 3% gerealiseerd Formatie afgenomen tot 821 fte</i>
	Uit tweejaarlijks onderzoek blijkt dat we betrokken medewerkers hebben. Wij scoren in 2016 met het medewerkeronderzoek op het onderdeel 'beste werkgever' minimaal een 7,0	<i>Het medewerkeronderzoek wordt uitgevoerd</i>

Resultaat	Prestaties MJP 2016-2019	Jaarschijf 2016
	Informatievoorziening en automatisering ondersteunen de organisatie adequaat. De doelen van het informatiebeleidsplan zijn in 2018 behaald	<i>Digitale loket operationeel</i>
	Wij vertalen de inkoop- en aanbestedingsregels zodanig dat de eigen organisatie én de markt zo optimaal mogelijk worden gefaciliteerd	<i>Opstellen nieuwe inkoopstrategie.</i>
	De organisatie is zo optimaal mogelijk gehuisvest en facilitair ondersteund. Door centrale aansturing is in 2017 een besparing gerealiseerd van 5%	<i>Centraliseren en opstellen plan van aanpak optimaliseren beheer niet reglementair vastgoed op basis van assetmanagement en meerjarige onderhoudsplannen.</i>

We starten een verkenning om te komen tot een visie op dienstverlening.

Om onze kennis en ervaring internationaal in te zetten is een samenwerking aangegaan met Wereld Waternet, een initiatief van AGV en Waternet. Een aantal collega's krijgt de mogelijkheid om een bijdrage te leveren aan internationale projecten in focuslanden van de Unie van Waterschappen en onder de vlag van Dutch Water Authorities.

Sturen op effect in plaats van op taak verstevigt de verbinding tussen onze de maatschappelijke opdracht en de snel veranderende samenleving voor wie we die opdracht vervullen. Begrijpelijkheid, eenduidigheid en eenvoud van de effect-resultaat-prestatieomschrijvingen helpen in het maken van keuzes en dragen bij aan een grotere transparantie. De gehele P&C-cyclus en het financiële systeem worden hierop ingericht, waardoor processen en procedures beter worden gefaciliteerd.

Het is van belang dat we de doeltreffendheid en doelmatigheid van ons handelen kunnen aantonen. Audits, in opdracht van de interne commissie Verbetering Organisatie Control, en rekenkameronderzoeken helpen ons om ons handelen te verbeteren en in control te zijn.

Werkgeverschap

Wij sturen strak op de realisatie van een efficiencybesparing van 5% op de personeelskosten ten opzichte van 2012 en de afbouw van de formatie tot 790 fte in 2018. Dit betekent ook dat wij blijven investeren in onze medewerkers. Medewerkers krijgen kansen en ruimte voor ontwikkeling. In het medewerkeronderzoek, dat weer samen met collega-waterschappen wordt voorbereid, willen we op het onderdeel 'goede werkgever' minimaal een 7 scoren.

Als grote werkgever nemen we maatregelen om mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen. We voldoen daarmee aan de ambities uit de Participatiewet. Daarnaast zetten we actief in op het maximaliseren en optimaliseren van de inzet van stagiair(e)s en trainees bij HHNK. Op die manier krijgen zoveel mogelijk jonge mensen de gelegenheid om kennis te maken met het werk van ons waterschap.

Informatiebeleid

Ons informatiebeleidsplan heeft ten doel de integratie tussen gegevens en systemen te verbeteren. Dit doen we door te werken volgens de opgezette informatiearchitectuur waarin elk systeem zijn plaats krijgt. De toegang tot systemen en informatie wordt de komende jaren verder verbeterd. Door alle relevante informatie direct ter beschikking te hebben in het Digitale loket kunnen we onze burgers en bedrijven sneller en effectiever helpen. Het plan scheidt ook de randvoorwaarden voor het

Verbeterprogramma Financiële Systemen, dat ten doel heeft de interne informatievoorziening efficiënter, effectiever en toekomstbestendig te maken.

De uitvoering van het informatiebeleidsplan vordert gestaag. Concrete mijlpalen zijn:

- binnen het financiële systeem nieuwe modules voor het proces inkoop en betaling, facturatie en vaste activa;
- een digitaal dienstenloket met o.a. belastingen, belastingdossiers en klantencontacten;
- nieuw ingerichte kernapplicaties voor de primaire processen projectmatig werken, onderhoud, calamiteiten, vergunningverlening en kernregistratie beheerobjecten;
- effectieve koppelingen tussen de systemen en aansluiting op de relevante basisregistraties.

Er komen meer vormen van samenwerking met partners en marktpartijen, waar allerlei soorten contracten bij horen. Zo komen er steeds meer geïntegreerde contracten. We willen ook op dit aspect een vooruitstrevende organisatie zijn, met als voorbeeld de alliantie voor het project Markermeerdijken. We stellen een inkoopstrategie op waarbij we de inkoop- en aanbestedingsregels zodanig vertalen dat de eigen organisatie én de markt zo optimaal mogelijk worden gefaciliteerd.

Vastgoed

Het beheer van ons niet-reglementaire vastgoed (= alle onroerende gebouwen, objecten en werken die geen directe bijdrage leveren aan de primaire waterschapstaken) is gecentraliseerd. In een plan van aanpak wordt uitgewerkt hoe door de centrale aansturing en regie, en beheer en onderhoud op basis van assetmanagement, een besparing kan worden gerealiseerd. Uitgangspunt is daarbij altijd dat de organisatie zo optimaal mogelijk gehuisvest en facilitair ondersteund is.

Exploitatie: resultaat 3		Jaarrekening		Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016	
Vooruitstrevend, efficiënt, effectief en rechtmatig	De directie stuurt op continue ontwikkeling naar een toonaangevende organisatie die tot de top behoort in Nederland.	0,9	0,9	1,0	
	De planning-en-controlcyclus is in 2017 ingericht op een effectgerichte sturing van de organisatie.	0,9	0,9	1,6	
	De organisatie is in control en afspraken worden nagekomen.	1,0	1,0	0,8	
	Wij hebben in 2018 ten opzichte van 2012 een efficiencybesparing van 5% op de personeelskosten behaald en de formatie afgebouwd tot 790 fte.	3,2	3,6	4,2	
	Uit tweejaarlijks onderzoek blijkt dat we betrokken medewerkers hebben. Wij scoren in 2016 met het medewerkeronderzoek op het onderdeel 'beste werkgever' minimaal een 7,0.	1,4	1,1	0,9	
	Informatievoorziening en automatisering ondersteunen de organisatie adequaat. De doelen van het informatiebeleidsplan zijn in 2018 behaald.	11,3	12,4	13,1	
	Wij vertalen de inkoop- en aanbestedingsregels zodanig dat de eigen organisatie én de markt zo optimaal mogelijk worden gefaciliteerd.	0,8	0,9	0,8	

Exploitatie: resultaat 3		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
	De organisatie is zo optimaal mogelijk gehuisvest en facilitair ondersteund. Door centrale aansturing is in 2017 een besparing gerealiseerd van 5%.	7,8	8,2	8,1
	Personeelslasten (eigen personeel)	57,8	58,0	57,4
	(Dekking) overhead en personeelslasten	-89,5	-89,3	-103,6
	Totaal	-4,4	-2,2	-15,7

Onder '(Dekking) overhead en personeelslasten' zijn de uren opgenomen die niet direct te relateren zijn aan een prestatie (bijvoorbeeld verlof, ziekte, organisatiebijeekkomsten, studie) en de dekking die ontstaat door het toerekenen van directe uren aan prestaties. De stijging in 2016 is het gevolg van het herzien van de uurtarieven. Dit heeft per saldo geen effect op de totale begroting van HHNK.

Investeringsvolumes resultaat 3		Jaarrekening	Begroting	
<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		2014	2015	2016
Vooruitstrevend, efficiënt, effectief en rechtmatig	Uitgaven	0,4	1,4	1,4
	Inkomsten	-	-	-
	Totaal	0,4	1,4	1,4

10. Ontwikkelingen en uitgangspunten

In deze paragraaf zijn de ontwikkelingen ten opzichte van het voorgaande begrotingsjaar toegelicht en zijn de uitgangspunten en normen waarop deze begroting is gebaseerd weergegeven.

10.1 Ontwikkelingen ten opzichte van vorig begrotingsjaar

Interne ontwikkelingen

In juni 2015 is het nieuwe activeringsbeleid vastgesteld door het CHI. Als gevolg hiervan worden onder andere de personeelskosten op investeringen niet meer geactiveerd. Dit betekent dat deze kosten in de exploitatie worden verantwoord. Dit nieuwe beleid draagt bij aan het verbeteren van de schuldpositie.

Verder zijn in 2015 de uurtarieven herzien. De tot en met 2015 gehanteerde uurtarieven zijn meer dan tien jaar geleden opgesteld. Door de nieuwe berekening zijn de tarieven in 2016 hoger dan in 2015. Dit is terug te zien in de kosten per maatschappelijk effect, maar voor de gehele organisatie is deze exercitie kostenneutraal.

Autonome kostenontwikkelingen

Op 2 juli 2015 is een cao-akkoord gesloten tussen de vakbonden FNV Overheid, CNV Overheid en CMHF⁸ met de Unie van Waterschappen. Voor de personeelslasten in 2016 betekent dit een salarisverhoging van 1,5%.

De rente is in 2015 nog steeds historisch laag. Dit heeft geleid tot het aantrekken van relatief goedkope langlopende geldleningen. Daarnaast verwachten we in 2016 nog steeds een lage rentestand. Daarom is de omslagrente ten opzichte van de begroting 2015 en het MJP verlaagd van 2,8% naar 2,3%.

10.2 Uitgangspunten en normen

Grondslagen van de begroting 2016

De begroting is opgesteld met inachtneming van de interne en externe kaders en wet- en regelgeving. Voor de vergelijkende cijfers zijn de bedragen van de herziene begroting 2015 (eerste kwartaal) en de jaarrekening 2014 gehanteerd.

De uitgangspunten voor deze begroting zijn:

- omslagrente van 2,3%, was in begroting 2015 en MJP 2,8%;
- cao 2014-2016, vastgesteld in juli 2015;
- opleidingskosten bedragen conform cao 1% van de loonsom en € 1.000 persoonlijk basisbudget per formatieplaats;
- geen correctie voor inflatie, gelijk aan begroting 2015 en MJP.

De grondslagen zijn hieronder uitgewerkt langs drie uitgangspunten, namelijk belastingen, schulden en effecten/programma's.

⁸ Centrale van Middelbare en Hogere Functionarissen

Belastingontwikkeling

Een toename van de overall-belastingopbrengst met gemiddeld 2%. In de begroting 2015 en het MJP was dit 3%.

Uitgangspunten voor de schuldenontwikkeling

Doorgaans is het verstandig om grote uitgaven aan activa, die over een langere periode worden gebruikt te activeren. Een nadeel van activeren is dat de kapitaallasten hoger worden en we daarmee de financiële en bestuurlijke ruimte om naderhand bij te sturen beperken. We zoeken hierin de juiste balans en proberen doorschuiven van kosten naar de toekomst te beperken. In het collegeprogramma is opgenomen dat we op termijn (2030) de schulden maximeren op tweemaal de belastingopbrengsten.

Uitgangspunten effecten

We houden vast aan de lijn van het Meerjarenplan 2016-2019, het Collegeprogramma en het Waterprogramma. We anticiperen op de Wet Hof⁹ door in ons beleid de renterisiconorm en de kasgeldlimiet te verwerken. Daar waar mogelijk kan de organisatie besparingsvoorstellen doen. De ruimte die dit oplevert, wenden we aan voor het verlagen van onze schuld. We zetten in op programmatisch werken ten laste van de exploitatiebegroting, assetmanagement en investeren in slimmer werken (innovatie).

Ontwikkeling belastingopbrengst

Voor de belastingopbrengst in 2016 is, gelet op de kostenontwikkeling per waterschapstaak, de stand van de reserves en de nieuwe opgaven vanaf 2016 gekozen voor onderstaande verhoging per jaar per taak. De stijgingspercentages van de drie taken zijn verschillend. Door deze percentages te hanteren realiseren we een sluitende begroting.

Belastingopbrengststijging (%) per waterschapstaak volgens het Meerjarenplan 2016-2019 waarbij de jaarschijf 2016 t.o.v. 2015 gebaseerd is op de begroting 2016.

	Begroting 2016 2016 t.o.v. 2015	MJP 2016-2019 2017 t.o.v. 2016	MJP 2016-2019 2018 t.o.v. 2017	MJP 2016-2019 2019 t.o.v. 2018
Watersysteemheffing	0,0	3,5	3,5	3,5
Zuiveringsheffing	4,8	2,0	2,0	2,0
Wegenheffing	3,0	4,0	4,0	4,0
Gemiddeld	2,0	3,0	3,0	3,0

Ontwikkeling van de schuldenpositie

Op basis van deze begroting bedraagt de schuld op 1 januari 2016 € 519 miljoen. In de begroting 2015 was de verwachte schuldenpositie op 1 januari 2016 € 546 miljoen. Het verschil wordt veroorzaakt door ontvangen subsidies. De verwachting is dat de schuld zoals opgenomen in het meerjarenplan 2016-2019 lager zal uitvallen als gevolg van de structurele besparingen in deze begroting. Dit wordt in het volgende meerjarenplan uitgewerkt.

⁹ Wet Houdbare overheidsfinanciën

11. Incidentele baten en lasten

De begroting bevat geen incidentele baten en lasten.

12. Kostentoerekening

Renteomslag

We passen geen directe financiering toe. Er is dus geen koppeling van een lening aan een investering. Daarom hanteren we voor de berekening van de kapitaallasten een algemeen rentepercentage, de zogenaamde omslagrente.

Onze rentekosten bestaan uit:

- de aan externe kredietverstrekkers betaalde rente van geldleningen;
- de aan externe kredietverstrekkers betaalde rente van rekening-courant;
- de aan ons eigen vermogen toegevoegde rente.

Met behulp van een omslagrentepercentage worden de netto rentelasten 'omgeslagen' over alle investeringen. Het omslagrentepercentage berekenen we als volgt.

Rentelasten van jaar X

Boekwaarde investeringen op 1 januari jaar X + 50% in gebruik genomen netto-investeringen in jaar X

De onderstaande tabel toont het berekende percentage. In 2016 gaan we uit van een omslagrente van 2,3% (2015: 2,8%).

Renteomslag (bedragen x € 1.000)	2015	2016
Rentelasten langlopende geldleningen	16.628	12.637
Rentelasten rekening-courant	-	-
Rentelasten eigen financieringsmiddelen	1.423	1.676
Totaal rentelasten	18.051	14.313
Rentebaten rekening-courant / deposito's	-	-
Bespaarde rente door gebruik bestemmingsreserves	-	-
Totaal rentebaten	177	721
Netto-rentelast	17.874	13.591
Boekwaarde (im)materiële vaste activa per 1 januari	609.889	589.027
50% van de netto-investeringen	27.964	
50% van de netto-investeringen die in 2016 in gebruik worden genomen		2.368
	637.853	591.395
Omslagrente	2,8%	2,3%

Toelichting op tabel

- De vermelde rente op langlopende geldleningen is gebaseerd op de inschatting (juli 2015) dat we in 2015 voor € 131 miljoen en in 2016 geen leningen aangaan. Het beheer van de leningenportefeuille wordt beïnvloed door het tijdstip van de te ontvangen subsidies. Indien hier grote wijzigingen in zijn heeft dit effect op de aan te trekken geldleningen en daarmee op de omslagrente.
- Het deel van de vaste activa waarvoor geen leningen zijn aangetrokken, financieren we met eigen middelen. Daarom voegen we 2,3% rente toe aan het eigen vermogen (2015: 2,8%). Conform het beleid inzake reserves en voorzieningen vindt toerekening van de rente aan het

eigen vermogen, met uitzondering van de algemene reserve, plaats op basis van de omslagrente.

- De vermelde boekwaarden per 1 januari 2016 en de netto-investeringen 2016 hebben we gecorrigeerd voor de versturende invloed van de (voor)financiering van het HWBP.

In paragraaf 20.6 staat een overzicht van de nog aan te trekken leningen. In 2016 hoeven we geen vaste geldleningen aan te trekken en lossen we € 50,6 miljoen af. Dit betekent dat de leningenportefeuille met € 50,6 miljoen daalt. Hierdoor dalen de rentelasten op langlopende geldleningen (ten opzichte van 2015).

Vanwege het nieuwe activeringsbeleid zijn de netto-investeringen niet meer vergelijkbaar tussen de jaren, als gevolg van het niet meer toerekenen van rente aan onderhanden investeringen.

Kostenallocatie

Onze administratie is ingericht volgens de voorgeschreven productindeling van de Unie van Waterschappen. De programma's in het jaarplan zijn opgebouwd uit deze producten. Om ervoor te zorgen dat we de kosten en opbrengsten zo correct mogelijk verdelen over de producten hanteren we de volgende systematiek van kostenallocatie.

- De kosten en opbrengsten waarvan duidelijk is op welk product ze betrekking hebben, verantwoordt we direct op het betreffende product.
- Kosten en opbrengsten die niet direct op een product betrekking hebben, verzamelen we in eerste instantie op de betreffende afdeling en rekenen we op basis van de ureninzet (uren maal tarief) toe aan de producten.
- De kosten van de ondersteunende producten rekenen we toe aan de onderliggende beheer- en beleidsproducten. Dit op basis van het totale aantal directe uren per product.
- De resultaten op de producten rekenen we toe aan de taken.

13. Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

(bedragen x € 1000)	Stand 01-01-2016	Vermeerderingen in 2016		Verminderungen in 2016	Stand 31-12-2016
		Rente	Stortingen		
Egalisatiereserves					
CBL-voordeel	2.156	-	-	539	1.617
Keringen Texel	86	-	-	86	-
Amsterdam-Noord	7.371	-	-	776	6.595
Erfpachtgronden	7.844	-	-	968	6.876
Huisvesting	22.150	-	-	2.110	20.040
Werven	1.339	-	-	116	1.223
CO ₂ -emissiereductie	546	-	-	47	499
	41.494			4.643	36.851
Voorzieningen					
Baggeren	15.413	-	7.061	8.046	14.428
Kosten Cross Border Lease	1.050	-	-	-	1.050
Kosten amovering zuiverings- technische werken	1.464	-	-	1.230	234
Pensioenverplichtingen in eigen beheer	2.324	-	-	280	2.044
Verbetering organisatie	178	-	-	178	-
	20.430		7.061	9.735	17.756

Overige bestemmingsreserves/ egalisatiereserves

Cross Border Lease-voordeel (CBL)

In 1997 is door de CBL-transactie een voordeel ontstaan dat gedurende de looptijd van de overeenkomst vrijvalt ten gunste van de exploitatie. We begroten de vrijval op € 0,5 miljoen.

Keringen Texel

Bij de vaststelling van de Jaarrekening 2006 heeft het algemeen bestuur besloten om de ontvangen afkoopsom van het Rijk voor het toekomstig onderhoud van overgenomen primaire zandige waterkeringen op Texel toe te voegen aan een egalisatiereserve. De reserve houdt eind dit jaar op te bestaan.

Amsterdam-Noord

Per 1 januari 2009 hebben we het wegenbeheer in Amsterdam-Noord overgedragen aan de gemeente Amsterdam. Amsterdam heeft een afkoopsom betaald voor de door ons gedeelde belastingopbrengst. Deze is gestort in een egalisatiereserve. De weggevallen belastingopbrengst van het wegenbeheer wordt jaarlijks gecompenseerd door een onttrekking uit deze reserve.

Erfpachtgronden

Door de verkoop van de erfpachtgronden verminderen de jaarlijkse pachtopbrengsten. De inkomsten van de verkopen worden daarom toegevoegd aan een egalisatiereserve. De lagere pachtopbrengsten worden gecompenseerd door de reserve te laten vrijvallen ten gunste van het exploitatieresultaat.

Huisvesting

De verkoopopbrengsten van kantoorpanden worden in de egalisatiereserve huisvesting gestort. Reserves mogen niet in mindering worden gebracht op de aanschafwaarde van nieuwe investeringen. Daarom wordt de egalisatiereserve huisvesting gebruikt voor het compenseren van een deel van de kapitaallasten van het (hoofd)kantoor in Heerhugowaard. De reserve wordt benut gedurende de periode die gelijk is aan de gemiddelde afschrijvingstermijn van het (hoofd)kantoor.

Werven

De verkoopopbrengsten van werven worden in de egalisatiereserve werven gestort. Reserves mogen niet in mindering worden gebracht op de aanschafwaarde van nieuwe investeringen. Daarom wordt de egalisatiereserve werven gebruikt voor het compenseren van een deel van de kapitaallasten van het wervenplan. De eerste onttrekking vond plaats in 2013.

CO₂-emissiereductie

Het bestuur heeft besloten in november 2011 een egalisatiereserve te vormen voor de 'Maatregelen CO₂-emissiereductie'. Deze reserve is opgebouwd uit niet bestede budgetten uit 2010 en 2011. De reserve wordt gebruikt ter dekking van kapitaallasten van investeringen die specifiek bedoeld zijn om de CO₂-emissie te reduceren. Een voorbeeld hiervan is de aankoop van zonnepanelen.

Voorzieningen

Baggeren

De voorziening Baggeren is gevormd om schommelingen in de kosten van de baggerwerken te egaliseren. De voorziening is gebaseerd op het Beleidsplan Waterbodems 2012-2016, vastgesteld door het college van hoofdingelanden in februari 2012. De dotatie aan deze voorziening is bij vaststelling van het Meerjarenplan 2016-2019 gesteld op € 7 miljoen.

Kosten Cross Border Lease

In 1997 heeft een van onze rechtsvoorgangers langjarige CBL-transacties afgesloten. Gedurende de looptijd kunnen aanpassingen, verwijdering en verkoop van de in de lease betrokken activa leiden tot beheers- en/of begeleidingskosten en te betalen afkoopsommen. Deze kosten worden gefinancierd uit een voor dat doel gecreëerde voorziening.

Kosten amovering zuiveringstechnische werken

Deze voorziening dient ter egalisering van de amoveringskosten van zuiveringstechnische werken.

Pensioenverplichtingen in eigen beheer

De voorziening pensioenverplichtingen in eigen beheer is ingesteld om te voorzien in de pensioenverplichting van oud-bestuurders.

Verbetering organisatie

In 2011 is besloten om in de komende jaren de organisatie te verbeteren en een voorziening te treffen. De voorziening houdt eind dit jaar op te bestaan.

14. Waterschapsbelastingen

Wij heffen vier soorten waterschapsbelasting, namelijk watersysteemheffing, wegenheffing, zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing.

De watersysteemheffing en wegenheffing worden opgebracht door de inwoners van ons beheergebied en door de eigenaren van huizen, bedrijven en grond. Wat betreft de watersysteemheffing is onder meer de inwonerdichtheid van ons beheergebied bepalend voor het aandeel dat inwoners in de kosten dragen. Voor de wegenheffing bepalen de kosten van de doorgaande wegen (dus niet de wegen met een erfontsluitingsfunctie) het door inwoners op te brengen aandeel. Voor beide heffingen dragen eigenaren van huizen, bedrijven en grond het resterende deel. De economische waarde van opstallen, van ongebouwde grond en infrastructuur is de indicator van het belang dat zij bij de waterschapstaken hebben. De zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing worden geheven op basis van vervuilingseenheden (VE) volgens het principe 'de vervuiler betaalt'.

Correctieposten

Bij de berekening van de belastingtarieven houden wij rekening met een aantal correctieposten, namelijk kwijtschelding, vermindering en oninbaar. Hieronder volgt de uitleg van deze termen.

Kwijtschelding

Als een belastingplichtige niet in staat is de aanslag waterschapsbelasting te betalen, kan hij kwijtschelding aanvragen. Kwijtschelding is alleen mogelijk voor aanslagen waterschapsbelasting die betrekking hebben op de eigen woonruimte. We beoordelen daarvoor de persoonlijke en financiële situatie van de belastingplichtige en bepalen of deze in aanmerking komt voor kwijtschelding. Daarbij volgen we de landelijk geldende kwijtscheldingsregels. In lijn met het in 2013 genomen besluit door ons bestuur houden wij bij de bepaling van het recht op kwijtschelding rekening met de kosten van kinderopvang. In lijn met het collegeprogramma 2015-2019 is per 2016 de kwijtscheldingsnorm voor AOW'ers verruimd. Bij de aanvraag en behandeling van kwijtscheldingsverzoeken werken wij samen met alle gemeenten boven het Noordzeekanaal. Voortschrijdende automatisering zal de samenwerking verder intensiveren.

Vermindering

Vermindering betreft het verlagen van het aanslagbedrag, omdat bijvoorbeeld blijkt dat de waarde of het aantal vervuilingseenheden niet juist is vastgesteld. Als bijvoorbeeld een belastingplichtige succesvol bezwaar maakt tegen de door de gemeente vastgestelde WOZ-waarde moeten wij de nieuwe lagere waarde overnemen en de opgelegde aanslag bijstellen.

Oninbaar

Wij treffen alle mogelijke maatregelen om een aanslag betaald te krijgen. Vaak betreft dit meerjarige trajecten. Als na die inzet blijkt dat er ook voor de (externe) deurwaarder op geen enkele wijze meer een betaling te verwachten valt, neemt de ambtenaar belast met de invordering een besluit, waarmee we de pogingen staken een nog openstaande aanslag in te vorderen of te verrekenen.

Belastingtarieven

De berekening van de belastingtarieven 2016 is zichtbaar gemaakt in de volgende tabel. De belastingopbrengsten per categorie kunnen door afrondingsverschillen in beperkte mate afwijken van de begrote opbrengsten.

Categorie	Belasting- eenheid	Netto draagvlak 2015*	Tarief 2015 (€)	Bruto draagvlak 2016*	Correctie- posten	Netto draagvlak 2016*	Tarief 2016 (€)	Belasting-opbrengst (bedragen x € 1.000)
<i>Zuiveringsheffing</i> Ingezetenen en bedrijven	VE's	1.349.320	58,04	1.481.394	99.593	1.381.801	59,41	82.093
<i>Watersysteemheffing</i> Ingezetenen	WE	446.461	99,25	482.059	27.489	454.570	97,44	44.293
Ongebouwd	Hectare	120.990	98,6	116.000	511	115.489	102,44	11.831
Ongebouwd verharde openbare wegen	Hectare	26.887	295,8	26.901	118	26.783	307,32	2.744
Ongebouwd buitendijks vrijafstromend	Hectare	75	24,65	70	-	70	25,61	7
Ongebouwd openbare wegen buitendijks vrijafstromend	Hectare	224	221,85	225	1	224	230,49	23
Gebouwd	EW	119.838.322.711	0,05050%	122.846.287.296	841.306.818	122.004.980.478	0,04958	60.490
Gebouwd buitendijks vrijafstromend	EW	394.604.406	0,01263%	418.336.398	2.864.956	415.471.442	0,01240	206
Natuurterrein	Hectare	23.378	5,13	26.078	247	25.831	4,64	120
<i>Verontreinigingsheffing</i> Woningen en bedrijven	VE's	9.873	58,04	11.514	701	0.813	59,41	642
<i>Wegenheffing</i> Ingezetenen	WE	177.760	38,47	188.742	8.498	180.244	39,08	7.044
Ongebouwd	Hectare	67.589	23,02	63.500	252	63.248	25,34	1.603
Gebouwd	EW	47.103.764.687	0,01241%	48.678.785.314	294.312.564	48.384.472.750	0,01245	6.024
Natuurterrein	Hectare	6.980	1,03	8.611	123	8.488	0,87	7
Totale belastingopbrengst								217.127

*inclusief tariefdifferentiatie zoals vastgesteld in de kostentoedelingsverordening. Dit houdt in dat het draagvlak gebouwd buitendijks vrij-afstromend 75% lager is vastgesteld, ongebouwd verharde openbare wegen 200% hoger, ongebouwd buitendijks vrij-afstromend 75% lager en ongebouwd openbare wegen buitendijks vrij-afstromend 125% hoger. Op basis van het aangegeven draagvlak worden de belastingtarieven berekend.

Verloop bestemmingsreserves

Het verwachte verloop van de bestemmingsreserves van de taken over 2016 is als volgt:

Verloop bestemmingsreserves begroting 2016

Bestemmingsreserves <i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>	Stand 01-01-2016	Vermeerderingen 2016	Onttrekkingen 2016	Stand 31-12-2016
Zuiveringsbeheer	13,4	11,9	-0,4	24,9
Watersysteembeheer	21,7	-	-4,5	17,2
Wegenbeheer	2,0	1,6	-0,1	3,5
	37,1	13,5	-5,0	45,6

15. Weerstandsvermogen en risico's

Het weerstandsvermogen geeft aan hoeveel financiële ruimte er is om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid moet worden aangepast en/of doelstellingen niet kunnen worden gerealiseerd. De omvang van het weerstandsvermogen wordt bepaald door:

- de risico's;
- de weerstandscapaciteit (de algemene reserve).

Periodiek actualiseren we de risico's, overeenkomstig de systematiek in de kadernota Risicomanagement. Voor de begroting heeft dit in juli 2015 plaatsgevonden. Dit heeft tot een overzicht met 102 risico's geleid. Met de risicosimulatie in het systeem (die de kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet weegt) hebben we bepaald dat het weerstandsvermogen € 27,5 miljoen moet zijn. Dit bedrag valt niet binnen de marge van 5% ten opzichte van de bestaande weerstandscapaciteit, oftewel de hoogte van de algemene reserve (€ 25 miljoen). De algemene reserve wordt met € 2,5 miljoen verhoogd door middel van een onttrekking aan de bestemmingsreserves.

Wij hanteren voor het identificeren en kwantificeren van bedrijfsvoering risico's een systematiek die het risico uitdrukt in de kans op optreden vermenigvuldigd met het gevolg, waarbij een onderscheid wordt gemaakt naar strategische, compliance of operationele gevolgen. Daarbij wegen we, indien van toepassing, ook het financiële aspect mee. De systematiek is als volgt:

Risicoscore		Kans van optreden		
		incidenteel*	middelgroot**	groot***
Gevolgen van optreden	beperkt	1	2	3
	middelgroot	2	4	6
	omvangrijk	3	6	9

* incidenteel: minder dan één keer in een mensenleven¹⁰

** middelgroot: minimaal één keer in een mensenleven tot één keer per jaar

*** groot: één keer of meerdere malen per jaar.

Het bepalen van de gevolgen van optreden van een risicogebeurtenis is geen harde wetenschap, maar bestaat altijd uit het ontwikkelen van een logische onderbouwing van de score. Dit is vanzelfsprekend een leerproces waarin bestuur en ambtelijke organisatie al doende ervaring opbouwen. De volgende stap is het bepalen van de mogelijke financiële gevolgen van het optreden. De systematiek hierbij is:

categorie	maximale gevolgen
A	minder dan € 250.000
B	tussen € 250.000 en € 500.000
C	tussen € 500.000 en € 1.000.000
D	meer dan € 1.000.000

In het volgende overzicht zijn de strategische risico's opgenomen waarvan de score 9 bedraagt en/of de maximale financiële gevolgen boven de € 1 miljoen liggen.

¹⁰ Een mensenleven wordt gesteld op 80 jaar. Bron: Nationaal Kompas Volksgezondheid

Risicogebeurtenis	Risico-oorzaak	Risicogevolg	Score	Max. gevolg (€)	Maatregelen e/o aanvulling
Ontstaan van watervervuiling.	<ul style="list-style-type: none"> Lozing vervuild bluswater na brand (zoals bij Moerdijk en recent bij de Botlek bij een chemisch bedrijf). Andere calamiteit (explosie, gekantelde vrachtwagen met gevaarlijke stoffen). 	<ul style="list-style-type: none"> Milieuschade, b.v. dode vissen en watervogels. Gewasschade als gevolg van beperking beregening. 	6	€ 8,5 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Er is een calamiteitenorganisatie actief, waardoor we snel actie kunnen nemen indien de gebeurtenis zich voordoet De meest risicovolle bedrijven binnen het werkgebied van HHNK zijn in kaart gebracht. Voor deze bedrijven wordt in 2016 een kenniskaart opgeleverd met daarop een inzet- en bestrijdingsplan en een inventarisatie van benodigde middelen. Deze inventarisatie wordt gebruikt om het maximale financiële gevolg te actualiseren.
Een deel van de kosten van het Project zandige oplossing (ZOP) Texel komt voor rekening van HHNK.	<ul style="list-style-type: none"> Uit nadere analyse van de realisatieovereenkomst (ROK) en het optreden van exogene risico's en de actualisatie van het ontwerp voor het project (ZOP), blijkt dat een gedeelte van de kosten mogelijk nog niet is gedekt via de ROK. (Het betreft risico's waar een andere entiteit primair aan de lat staat voor de beheersing.) 	<ul style="list-style-type: none"> Kosten voor rekening van HHNK. 	6	€ 7,0 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Met de financiers aanvullende afspraken maken over prijspeilcorrectie en vaststellen binnen ROK. Terugvallen op traditionele dijkversterking voor deze sectie op Texel. Discussie met deelnemende partijen uit de ROK over compensatie van meerkosten ten gevolge van opgetreden voor HHNK exogene risico's. Met het PB HWBP-2 worden afspraken gemaakt over het subsidiabel maken van de voorbereidingskosten (€ 3,2 miljoen) en de inflatiecorrectie (€ 0,5 miljoen). Met overige financiers worden gesprekken gevoerd om het resterende bedrag te verdelen.

Risicogebeurtenis	Risico-oorzaak	Risicogevolg	Score	Max. gevolg (€)	Maatregelen e/o aanvulling
De voorbereidingskosten van het project Markermeerdijk (MMD) Hoorn-Edam-Amsterdam (HEA) overschrijden het maximum van 15%.	<ul style="list-style-type: none"> Planvormingskosten overstijgen het subsidiebedrag en blijken niet volledig subsidiabel te zijn. Raming van de realisatie daalt en daarmee het 15%-bedrag voor de planvorming. Extra kosten door toepassen rekenregels op MMD-traject. 	<ul style="list-style-type: none"> HHNK moet zelf extra bijdragen aan planvormingskosten (indien 15% niet voldoende). Deels daar waar Dijken op Veen veel effect heeft, moeten nieuwe procedures worden doorlopen en planproducten worden gemaakt. Extra kosten. Extra inspanningen in de voorbereiding om realisatiekosten te verlagen overschrijden de 15% subsidieregulering. 	2	€ 6,0 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Afspraken gemaakt met PB over de kosten Dijken op Veen en welke kosten in de planvormings- of realisatiefase vallen. HWBP2 heeft aangegeven dat in september een bevestigingsbrief zal worden verstuurd om de planvormingskosten af te zetten tegen huidige raming van de realisatie (C4b). Nieuwe (grote) uitgaven worden afgezet tegen het totaalperspectief.
Onze primaire keringen voldoen in 2050 niet aan de veiligheidsnormen voor de primaire keringen.	<ul style="list-style-type: none"> Discussies over zaken die buiten de kaders c.q. randvoorwaarden van programma gaan. Variabelen in discussie over onderhoudskwestie versus aanlegkwestie. Invloed van gewijzigde normen, discussie m.b.t. afwaardering categorie C-keringen, 'oud voor nieuw', ruimtelijke inpassing en ruimtelijke kwaliteit op de kaders. Oplossing valt niet binnen scope van het HWBP. 	<p>Op basis van nadere inzichten in de planstudie verandert de omvang HWBP-projecten voor HHNK:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nieuwe randvoorwaarden voor alle projecten onder programma. Er wordt niet voldaan aan verwachtingen bestuurlijke omgeving. Imagoschade. Verschillen tussen projectscope en LRT¹¹³ leiden tot niet subsidiabele kosten. 	6	€ 5,0 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Deelnemen aan landelijke normendiscussie in ontwikkelplatformen. Beleggen in projecten: subsidieverstrekker meenemen in redeneerlijn, daarmee vroegtijdig inzichtelijk wat deze als subsidiabel beschouwt. Aandacht voor plan van aanpak, probabilistische raming en planning (interne kwaliteitsborging). Uitdagen: organiseren interne review. Met projectmanager strategie bepalen voor 5 km project Noordzeekanaal, die mogelijk niet onder subsidiabiliteit HWBP valt.

¹¹ Landelijke Rapportage toetsing

Risicogebeurtenis	Risico-oorzaak	Risicogevolg	Score	Max. gevolg (€)	Maatregelen e/o aanvulling
De werkelijke netto-belastingopbrengst wijkt meer dan 2% af t.o.v. de begroting of meer dan 1% ten opzichte van 2 ^e kwartaalprognose.	De bruto-opbrengsten zijn lager of de correctieposten zijn hoger dan begroot door: <ul style="list-style-type: none"> • Fluctuatie onderliggende variabelen (VE, WOZ-waarde). • Tijdsverschil tussen begroting en beleid. • Foutieve aanlevering brongegevens door leverancier. • Systemtechnische fouten. • Wetgeving en heffingsstrategie houden onvoldoende rekening met conjuncturele bewegingen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bekostiging van de taken in het geding. • Foutieve basis voor de begroting of meerjarenplan, waardoor structureel minder opbrengsten dan begroot en of te hoge/lage tarieven worden toegepast. • Imagoschade. 	4	€ 4,0 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijkse analyse op trends; ontwikkeling maatstaven. • Maandelijks analyse (begroot-werkelijk) en prognose. • Administratieve Organisatie / Interne Beheersing op orde gebracht. Monitoren van uitvoering controles. • Maandelijkse aansluiting tussen belastingsysteem en financieel systeem wordt gemaakt. • Procesbeschrijvingen worden in 2015 afgerond.
Onvoorziene kosten voor HHNK als gevolg van hogere rentelasten dan gebudgetteerd bij uitvoering HWBP-2-projecten.	<ul style="list-style-type: none"> • Vertraging kasritme in projecten. • Landelijk programmabureau voor HWBP 2 houdt rekening met een (vast) kasritme en mogelijkheden tot subsidieaanvraag. Komt afspraken niet na, ook niet als deze schriftelijk bevestigd zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen tijdige betaling van subsidie. • Niet begrote kosten door extra voorfinancieringskosten. 	4	€ 4,0 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> • PB HWBP 2 meenemen in reguliere herziening van kasritme. • Bij niet nakomen afspraken door PB-HWBP 2 direct escalatie. • Maximaal financieel gevolg is toegenomen door het afwijken van de planning t.a.v. het kasritme (bij het project Markermeerdijk). Het kasritme is vooraf vastgesteld en moeilijk te wijzigen.

Risicogebeurtenis	Risico-oorzaak	Risicogevolg	Score	Max. gevolg (€)	Maatregelen e/o aanvulling
Het programma Wateropgave blijft niet binnen de huidige financiële prognose.	<ul style="list-style-type: none"> HHNK heeft bij het aanvragen van de POP-subsidie (Europese subsidie voor Plattelandsontwikkeling) verklaard binnen de bandbreedte van zijn eigen aanbestedingsbeleid te blijven. De subsidieverstrekker is in de tweede helft van 2014 door Brussel gemaand extra streng te controleren op het nakomen hiervan. 	<ul style="list-style-type: none"> HHNK loopt subsidies mis of moet mogelijk reeds verkregen subsidies terugbetalen en hierover boetes betalen, waardoor het benodigde netto-investeringsvolume stijgt. 	2	€ 3,5 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> D&H heeft voor de betreffende projecten op 27 januari 2015 besloten af te wijken van de aanbestedingsregels van HHNK (15.209). Hierdoor is de kans op het optreden van dit risico aanzienlijk verkleind. In 2015 worden de door HHNK ingediende afrekeningen van de projecten gecontroleerd door de subsidiegever (Provincie Noord Holland). Als de afrekeningen zijn vastgesteld neemt de kans op optreden van dit risico nog verder af.
HHNK krijgt niet voldoende subsidieruimte om optimale oplossingen (verbeteringen) te kunnen toepassen op haar HWBP-projecten.	<ul style="list-style-type: none"> Regels en kaders binnen de PD-HWBP worden rigide toegepast (formele opstelling PD-HWBP). Geen ruimte voor aanpassingen als gevolg van voortschrijdend inzicht (Nader Onderzoek) bij HHNK. 	<ul style="list-style-type: none"> Efficiencyverlies op landelijk en regionaal niveau. Win-win-situaties worden niet benut. Spanning op variantenafweging versus risicoprofiel. Veel tijd voor verantwoording. Discussie haalbaarheid versus betaalbaarheid (i.r.t. vergunningen). Langere doorlooptijd projecten. 	6	€ 2,5 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Agenderen bij directie HHNK: hoe hiermee om te gaan? Documenteren van formeel en informeel gemaakte afspraken.
In LRT4 worden dijken alsnog afgekeurd op niet-waterkerende objecten (NWO's).	<ul style="list-style-type: none"> NWO's zijn geen onderdeel Verkenningfase. NWO's zijn geen onderdeel LRT3, maar wel onderdeel van LRT4. 	<ul style="list-style-type: none"> Kosten HHNK voor verlegging leiding. Restopgave ná versterken dijk. Verschil van inzicht over hoe hiermee om te gaan i.h.k.v. regelgeving HHNK (generiek beleid versus maatwerk). 	9	€ 2,0 miljoen	In verkenningfase (I/II) de NWO's inventariseren, die binnen de scope van HWBP vallen.

Risicogebeurtenis	Risico-oorzaak	Risicogevolg	Score	Max. gevolg (€)	Maatregelen e/o aanvulling
In project Noordzeekanaal opgenomen objecten worden door PD HWBP geassocieerd met achterstallig onderhoud.	<ul style="list-style-type: none"> Er is geen objectief beeld van wat achterstallig onderhoud is. PD HWBP neemt alleen dat wat afgekeurd is op in programma. Binnen HHNK leeft de veronderstelling dat er mogelijkheden zijn om objecten met achterstallig onderhoud op het programma te krijgen. 	<ul style="list-style-type: none"> Discussie over achterstallig onderhoud. Waterkering of kunstwerken vallen geheel of gedeeltelijk uit de scope realisatie. 	9	€ 2,0 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Zelf werkkaders stellen voor wat ontbreekt. Extern besluitvormingsproces beïnvloeden, gericht op versnellen. Feitenmateriaal verzamelen dat als input kan dienen in discussie.
Lichamelijk letsel bij medewerkers en of derden tijdens het onderhoud/ reparatie van Individuele behandeling afvalwater (IBA's).	<ul style="list-style-type: none"> IBA's voldoen niet aan de NEN 3140-norm voor elektrische installaties. 	<ul style="list-style-type: none"> Letselschade Imagoschade Financiële schade 	6	€ 2,0 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Een proef gestart met het ombouwen van IBA's tot een systeem dat als een verbeterde septictank gaat werken. De resultaten hiervan zijn eind 2015 bekend. De relatief slecht presterende IBA's met terugkerende (hoge) reparatiekosten worden als eerste aangepakt. Voor de uitrol van dit ombouw-beleid wordt een plan van aanpak gemaakt. Verwacht wordt dat begin 2016 deze lijn ter vaststelling aan het bestuur kan worden aangeboden.
Gedurende langere tijd niet meer kunnen verpompen van afvalwater.	<ul style="list-style-type: none"> Persleidingbreuk Verstopping Spanningsuitval Brand Schade van buitenaf. 	<ul style="list-style-type: none"> Financiële schade zoals reparatie en transportkosten. Financiële schade aan derden. Milieuschade door overstort van ongezuiverd afvalwater. Imagoschade. 	4	€ 2,0 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Risicopuntenkaart opzetten Noodcontracten met transporteur en aannemer Verzekering Werken op basis van assetmanagement Uitvoeren inspectieprogramma Noodstroomvoorziening in eigendom Brandmeldinstallatie.

Risicogebeurtenis	Risico-oorzaak	Risicogevolg	Score	Max. gevolg (€)	Maatregelen e/o aanvulling
Er zijn op bestuurlijk niveau toezeggingen gedaan aan de PNH voor het aanpassen van kruisingen met onze wegen. Maar de omvang en de timing van de bijdrages zijn moeilijk te begroten.	<ul style="list-style-type: none"> • HHNK draagt een evenredig deel van de kosten van aanpassing van kruisingen met provinciale wegen als dit bijdraagt aan de verkeersveiligheid. HHNK is afhankelijk van de planvormingsfase van de provincie. De ervaring leert dat de planning grillig is. Sommige projecten worden uitgesteld en andere komen in een stroomversnelling. 	<ul style="list-style-type: none"> • Overschrijding exploitatiebudget wegverharding. • Compensatie binnen het effect wegen met een afname van de prestatie doelstelling (scope of kwaliteit) of een toename van het risico tot gevolg. 	4	€ 2,0 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> • Eind 2015 vindt overleg plaats met de provincie om tot afspraken te komen om de onzekerheidsfactor qua planning en hoogte van de bijdrages te minimaliseren.
Het programma Wateropgave blijft niet binnen de huidige financiële prognose.	<ul style="list-style-type: none"> • Vertraging in de uitvoering van de integrale Synergieprojecten en de Waddenfondsprojecten en daarmee het niet halen van de zeer strakke tijdsplanning die nodig is voor het halen van de subsidiedeadline. 	<ul style="list-style-type: none"> • HHNK loopt subsidies mis, waardoor het benodigde netto-investeringsvolume stijgt. 	6	€ 1,6 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> • Voor de Synergieprojecten met een kritisch tijdpad is extra capaciteit ingezet en wordt intensief gestuurd op de planning. • Door de provincie is aangegeven dat uitstel op de deadline voor de Synergie-subsidie niet mogelijk is. HHNK is in gesprek met de provincie over de mogelijkheden om toch uitstel te krijgen. • Voor een van de Waddenfondsprojecten is de omgevings-vergunning door de gemeente geweigerd. HHNK is met de gemeente in gesprek over alternatieven en heeft een zienswijze ingediend tegen het besluit. Daarnaast is uitstel aangevraagd voor de subsidiedeadline van eind 2015 naar eind 2016.
Hoofdkantoor is langer dan acht uur niet beschikbaar voor de medewerkers.	<ul style="list-style-type: none"> • Brand • Terrorisme • Zware storm 	<ul style="list-style-type: none"> • Deel van de medewerkers kan niet werken. 	3	€ 1,5 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> • Alarmoefening • Bedrijfshulpverlening • Bewaking pand • Brand- en inbraakbeveiliging

Risicogebeurtenis	Risico-oorzaak	Risicogevolg	Score	Max. gevolg (€)	Maatregelen e/o aanvulling
Slib kan onvoldoende worden verwerkt op Slibdrooginstallatie (SDI) en de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) kunnen niet voldoende slib afvoeren naar de SDI.	<ul style="list-style-type: none"> Stagnatie levering grondstoffen voor het slibverwerkingsproces. Falen van installatie. Problemen in transport. Schade door brand of explosie. 	<ul style="list-style-type: none"> Stagnatie slibafvoer en -verwerking op SDI geeft probleem. Geuroverlast voor de omgeving. 	4	€ 1,5 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Opstellen calamiteitenplan voor slibverwerking door derden. Afspraken met andere slibverwerkers maken. Ontwateringscapaciteit inhuren.
De verdeling van water gaat niet zoals in de verdringingsreeks, die bepaald wordt binnen het programma Watertekort.	<ul style="list-style-type: none"> Wij kunnen de waterstromen onvoldoende sturen in ons watersysteem. Wij kunnen onvoldoende water inlaten als waterstand van het Markermeer en IJsselmeer onder een bepaald niveau komt (NAP < - 0,35 m). 	<ul style="list-style-type: none"> Wij verwachten schadeclaims als wij de afspraken van de verdringingsreeks niet kunnen waarmaken. 	6	€ 1,5 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Knelpunten in het aanvoerplan kennen we en oplossen we op. We voeren het programma Watertekort op omgevingsgerichte wijze uit, waardoor we goed in de onderhandelingen met onze stakeholders zitten voor de borging van een voldoende voorraadvat IJssel- en Markermeer. Volgens de huidige inzichten kan het risico ongeveer 1 x per 10 jaar optreden. De klimaatverandering is daarin overigens de onzekere factor waardoor het risico zich vaker kan voordoen.
Verkeersonveilige situatie omdat achterstallig onderhoud aan de wegen niet wordt ingelopen.	<ul style="list-style-type: none"> Onvoldoende middelen beschikbaar gesteld voor het inlopen van het achterstallig onderhoud bij het vaststellen van het wegenbeleidsplan. Bij het opstellen van de prognoses van de benodigde middelen is uitgegaan van verouderde informatie. 	<ul style="list-style-type: none"> Grotere kans op ongevallen en aansprakelijkheid-stelling. Imagoschade. Oplopend benodigd budget. Problemen met overdragen wegen omdat gemeenten geen wegen willen in een onvoldoende staat van onderhoud. 	6	€ 1,5 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek doen naar andere indeling wegen, categorieën om het onderhoud in kwaliteit te differentiëren (dit onderzoek wordt in 2015 afgerond). Nauwere samenwerking met de aannemers om inzicht en kennis te delen.

Risicogebeurtenis	Risico-oorzaak	Risicogevolg	Score	Max. gevolg (€)	Maatregelen e/o aanvulling
De HVC doet een beroep op de garantstelling door HHNK voor de investeringen in de afvalverwerking.	<ul style="list-style-type: none"> HVC lijdt verliezen en krijgt problemen met de banken die gegarandeerde leningen hebben verstrekt. 	<ul style="list-style-type: none"> Imagoschade Financiële schade 	2	€ 1,5 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Bestuurder neemt deel aan aandeelhoudersvergaderingen. Daarnaast vindt periodiek ambtelijk overleg plaats, minimaal twee keer per jaar.
Subsidietoekenning wordt ingetrokken doordat het project Fijnzeven Beemster niet wordt uitgevoerd conform de afgesproken aanpak die is vastgelegd met de EU.	<ul style="list-style-type: none"> Eén van de partners stelt door voortschrijdend inzicht het project niet conform de oorspronkelijke aanpak te kunnen uitvoeren. De EU heeft aangegeven hier niet mee in te stemmen. Hierover vindt nog overleg plaats. 	<ul style="list-style-type: none"> Imagoschade bij HHNK als aanvrager en penvoerder voor deze subsidie bij de EU. De partijen lopen samen € 1,7 miljoen subsidie mis. Het aandeel voor HHNK bedraagt € 1,1 miljoen. 	9	€ 0,8 miljoen	<ul style="list-style-type: none"> Overleg met EU adviseur over de voorgenomen afwijzing van het wijzigingsvoorstel. Overleg op directieniveau tussen HHNK en Attero over gevolgen van mogelijke afwijzing voorstel door EU. Onderzoeken doorstart van het project.

16. Financiering

Algemeen

Voor de beleidsvoornemens over financieel risicobeheer verwijzen we naar hoofdstuk 15 'Weerstandsvermogen en risico's' van deze begroting.

Investerings

We hebben in de loop van de jaren investeringen (vaste activa) gedaan, die we vanwege hun meerjarig nut over meerdere jaren afschrijven. In 2016 investeren we voor € 56,4 miljoen, waarvoor we in enkele gevallen een bijdrage van derden ontvangen (in totaal € 18,9 miljoen). De afschrijvingen over 2016 begroten we op € 40,4 miljoen. Een overzicht per activasoort is als bijlage in paragraaf 20.5 opgenomen.

We financieren onze taakuitoefening met eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (leningen). Het verloop van de schulden over 2016 is als bijlage in paragraaf 20.6 opgenomen.

Wet Financiering decentrale overheden

De regels voor een juiste toepassing van het aantrekken van vreemd vermogen zijn vastgelegd in de Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido). Deze wet heeft als doel een solide financiering en kredietwaardigheid van decentrale overheden te bevorderen en in stand te houden. Om deze doelstellingen te kunnen toetsen hanteert de wet twee instrumenten.

- De kasgeldlimiet voor de beperking van het renterisico op korte financieringen (<1 jaar);
- De renterisiconorm voor de beperking van het renterisico op lange financieringen (>1 jaar).

De kasgeldlimiet geeft aan tot welk bedrag lagere overheden hun activiteiten met korte middelen mogen financieren. Voor waterschappen is die limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal (totale kosten). Elk kalenderkwartaal toetsen we de gemiddelde korte schuld van de betreffende maanden aan de limiet.

Uitgangspunt voor het invoeren van een renterisiconorm is het streven naar een spreiding van looptijden van lange geldleningen. Dit met het oog op een beperking van de renterisico's. Het bedrag aan aflossingen en het leningenbedrag dat in aanmerking komt voor een renteherziening mogen in het betreffende jaar de renterisiconorm niet overschrijden. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal. De maximale herfinancieringsruimte voor 2016 is dus 30% van € 239,4 miljoen (is € 71,8 miljoen). Het bedrag dat we volgens de renterisiconorm moeten aflossen bedraagt € 50,6 miljoen; dit blijft onder de norm.

Ontwikkelingen die van invloed zijn op de treasuryfunctie en het treasurybeleid

De afgelopen vier jaren zijn er belangrijke ontwikkelingen geweest die van invloed zijn op de treasury van decentrale overheden. De wereldwijde financiële crisis heeft ertoe geleid dat er op Europees niveau maatregelen genomen zijn om ervoor te zorgen dat de overheidsuitgaven nu en op langere termijn houdbaar blijven. Deze maatregelen zijn vertaald naar Nederlandse wetgeving, zoals de invoering van het verplicht schatkistbankieren en de Wet Hof. Ook is er een rijksbreed beleidskader ontwikkeld over het gebruik van derivaten door publieke instellingen. Dit beleidskader is uitgewerkt in de regelgeving voor decentrale overheden.

Naar verwachting doen zich bij ons geen ontwikkelingen voor die ten opzichte van voorgaande jaren een relevante invloed uitoefenen op het risicoprofiel, de financiële posities, de vermogenswaarden en de geldstromen.

Financiële risico's

De volgende financiële risico's spelen een rol bij het beheer van de liquiditeiten: renterisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico, koersrisico en valutarisico. De inkomende en uitgaande geldstromen van de Cross Border Lease worden afgerekend in US-dollars, zodat we hierover geen valutarisico lopen.

Het renterisicobeheer is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat in de toekomst de rentelasten van vreemd vermogen hoger zullen zijn dan een gewenst niveau, respectievelijk dat de renteopbrengsten van activa lager zullen zijn dan een gewenst niveau. Zolang de rente op korte financieringsmiddelen lager is dan de rente op lange financieringsmiddelen maken we gebruik van korte middelen. De berekende grens van de kasgeldlimiet wordt hierbij als maximum aangehouden. Tenzij er redenen zijn om hiervan tijdelijk af te wijken.

Het kredietrisicobeheer (of debiteurenrisico) is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid op een waardedaling van de vorderingspositie ten gevolge van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. Door een strak invorderingsbeleid, met de uiteindelijke inschakeling van deurwaarders, beperken we dit risico zoveel mogelijk. Voor de invordering van waterschapsbelastingen beschikken we over sterke rechtsmiddelen.

Het liquiditeitsrisicobeheer is het beheersen van risico's van mogelijke wijzigingen in de liquiditeitenplanning en meerjareninvesteringsplanning, waardoor de financieringskosten hoger kunnen uitvallen. De beheersing van dit risico is afhankelijk van de hardheid van de cijfers die in de meerjarenbegroting zijn opgenomen.

Rentevisie

Voor 2016 hanteren we een omslagpercentage van 2,3% (begroting 2015: 2,8%). De rentes voor zowel langlopende als kortlopende financieringsmiddelen blijven naar verwachting laag, maar zullen stijgen ten opzichten van 2015. Hierdoor blijft het aantrekkelijk om gebruik te maken van rekening-courantfaciliteiten, waarbij uiteraard rekening wordt gehouden met de kasgeldlimiet.

Rente kortlopende leningen

Voor 2016 verwachten we dat de rente ligt tussen de 0,1% en 1,0%.

Rente langlopende leningen

De verwachting is dat de rente voor langlopende leningen ten opzichte van het niveau van 2015 iets stijgt.

Liquiditeitsprognose

Voor het begrotingsjaar hebben we een liquiditeitsprognose opgesteld. Op kasbasis verwachten we € 320,7 miljoen aan uitgaven en € 342,7 miljoen aan inkomsten. Deze inkomsten kunnen zeer fluctueren door de invloed van subsidiestromen van onder andere het Rijk. We sturen in 2016 op een kortlopende schuld van circa € 33,0 miljoen.

Op basis van de kasgeldlimiet (23%) van het begrotingstotaal (€ 239,4 miljoen) kunnen we maximaal € 55,1 miljoen financieren met kortlopende financieringsmiddelen. Bij de huidige rentepercentages is het doelmatig om de ruimte tussen de kasgeldlimiet en de kortlopende schuld te benutten voor financieringsbehoefte.

Treasurybeheer

Het risicoprofiel van de financiering is laag. In de leningenportefeuille vaste schulden bevindt zich een gering aantal leningen (basis rentelening) met de mogelijkheid van beperkte renteherziening tijdens de looptijd. De rente van de overige leningen kan tijdens de looptijd niet worden aangepast. Zoals hiervoor al aangegeven, lopen we niet of nauwelijks krediet-, koers- en valutarisico's. Forse

mutaties in aangenomen rentepercentages voor op te nemen en uit te zetten kortlopende financieringsmiddelen kunnen invloed hebben op het begrotingsresultaat.

De korte rente is nog steeds laag (debetrente rekening-courant NWB augustus 2015: 0,10%). Periodiek bekijken we welk deel van de kortlopende financieringsmiddelen we omzetten in geldleningen met een langere looptijd.

Het bestuur stelt voor 2016 een kredietruimte voor kortlopende financieringsmiddelen (kasgeld en krediet in rekening-courant) van € 55,0 miljoen beschikbaar.

De omvang van de leningenportefeuille ramen we per 1 januari 2016 op € 464,0 miljoen en de reguliere aflossing op € 50,6 miljoen. In 2016 vinden geen extra aflossingen plaats, omdat we daarvoor volgens de contracten geen mogelijkheden hebben. Per 31 december 2016 is de omvang van de leningenportefeuille € 413,3 miljoen.

Het gemiddelde rentepercentage van de langlopende geldleningen is 3,0%. Ten tijde van het opstellen van de begroting 2016 bedroeg de rente voor rentevaste leningen met een looptijd van 20 jaar 1,43% (24 augustus 2015). De gemiddelde afschrijvingstermijn van nieuwe investeringen is 18,8 jaar. Bij het aantrekken van vaste geldleningen sluiten we hier zo veel mogelijk bij aan. Aflossing vindt plaats in jaarlijks gelijke termijnen.

Kort geld trekken we aan in de vorm van een rekening-courant-krediet en kasgeldleningen bij de huisbankier (Nederlandse Waterschapsbank) of bij andere geldverstrekkers die voldoende kredietwaardig zijn.

Indien we (tijdelijk) over een positief rekening-courant-saldo beschikken zijn wij verplicht dit saldo te stallen in de 'schatkist' van de Nederlandse staat, het zogenaamde schatkistbankieren. Een dergelijke situatie kan zich voordoen wanneer een subsidie voorafgaand aan de werkzaamheden wordt uitgekeerd.

17. Verbonden Partijen

Een verbonden partij is een privaat- dan wel publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang verstaan we een zetel in het bestuur van een organisatie, of het hebben van stemrecht. Van een financieel belang is sprake wanneer we middelen ter beschikking hebben gesteld en die niet verhaalbaar zijn in geval van faillissement, dan wel wanneer financiële problemen op ons kunnen worden verhaald.

Op 1 september 2015 hebben wij een bestuurlijk en een financieel belang in elf organisaties. Dit is hetzelfde aantal als in 2014 en betekent derhalve dat er geen wijzigingen zijn in het aantal verbonden partijen.

In november 2011 heeft het CHI de beleidsnota 'Verbonden Partijen' vastgesteld. In deze beleidsnota worden de visie en de beleidsvoornemens ten aanzien van verbonden partijen toegelicht. Overeenkomstig het Waterschapsbesluit geven we in de begroting een overzicht van onze verbonden partijen. In dit hoofdstuk wordt dit overzicht gegeven. In onderstaande tabellen zijn de financiële waarden (indien bekend) van de deelnemingen weergegeven. Deze waarden zijn gebaseerd op de meeste recente cijfers van onze verbonden partijen.

Naam van de verbonden partij	De Nederlandse Waterschapsbank (NWB)		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Juridische vorm	Naamloze Vennootschap		
Deelnemer vanuit HHNK	Dijkgraaf		
Openbaar belang	Korte en langlopende kredieten verlenen. De NWB levert diensten op het gebied van betalingsverkeer, electronic banking en consultancy en verstrekt ons lang- en kortlopende geldleningen. Door het houden van aandelen in de NWB zijn we verzekerd van een efficiënte en effectieve toegang tot geld en kapitaalmarkten.		
Eigen en Vreemd Vermogen	Balans (x € 1.000.000)	31-12-2013	31-12-2014
	Activa	73.006	88.249
	Eigen vermogen	1.256	1.303
	Vreemd vermogen	71.750	86.946
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Financieel belang	4.399 aandelen A van € 115,00 204 aandelen B van € 119,60 (€ 460,00 – 26% volgestort) Totaal € 530.283		
Continu risico	Het risico beperkt zich tot het bedrag dat in de aandelen is geïnvesteerd. Tegenvallende dividenduitkering.		
Acuut risico	Geen		
Naam van de verbonden partij	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Juridische vorm	Naamloze Vennootschap		
Deelnemer vanuit HHNK	Dijkgraaf		
Openbaar belang	Kredietverlening aan decentrale overheden		
Eigen en Vreemd Vermogen	Balans (x € 1.000.000)	31-12-2013	31-12-2014

	Activa	131.183	153.505
	Eigen vermogen	3.430	3.582
	Vreemd vermogen	127.753	149.923
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Financieel belang	17.355 aandelen van € 2,50, totaal € 43.388		
Continu risico	Het risico beperkt zich tot het bedrag dat geïnvesteerd is in de aandelen. Tegenvallende dividenduitkering.		
Acuut risico	Geen		
Naam van de verbonden partij	Het Waterschapshuis		
Vestigingsplaats	Amersfoort		
Juridische vorm	Stichting Het Waterschapshuis maakt sinds 1 januari 2013 deel uit van een gemeenschappelijke regeling.		
Deelnemer vanuit HHNK	Hoogheemraad portefeuillehouder Middelen (AB-lid GR), secretaris-directeur (lid programmaraad gemeenschappelijke regeling), ambtenaren lid van projecten.		
Openbaar belang	De uitvoeringsorganisatie voor de 22 waterschappen op ICT-gebied (Hunze en Aa is uit de Gemeenschappelijke Regeling getreden, maar neemt nog wel deel aan een aantal programma's). Met als doel het bevorderen van samenwerking tussen de waterschappen op het gebied van ICT.		
Eigen en Vreemd Vermogen	Balans (x € 1.000)	31-12-2013	31-12-2014
	Activa	9.055	6.759
	Eigen vermogen	1.334	1.471
	Vreemd vermogen	7.720	5.288
Bestuurlijk belang	Evenredige vertegenwoordiging in het algemeen bestuur.		
Financieel belang	Het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling stichting Het Waterschapshuis (HWH) stelt de jaarlijkse begroting en de bijdragen van de waterschappen vast. Ieder college van een deelnemend waterschap wijst uit zijn midden een lid aan dat hem in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigt. Het dagelijks bestuur HWH bestaat uit de voorzitter en vier andere door en uit het algemeen bestuur HWH aan te wijzen leden. De begroting van Het Waterschapshuis bedraagt ruim € 14,8 miljoen.		
Continu risico	De gemeenschappelijke regeling kan ontbonden worden. De waterschappen lijden dan financieel- en imagooverlies. De kans op acute ontbinding is nagenoeg nihil. Bij georganiseerde ontbinding zal HHNK voor alle door HWH geleverde producten en diensten een vervangende oplossing moeten zoeken. Uit eerder onderzoek is gebleken dat dit zonder schade aan de continuïteit van HHNK mogelijk is.		
Acuut risico	Geen		
Naam van de verbonden partij	Waterproef		
Vestigingsplaats	Edam		
Juridische vorm	Stichting		
Deelnemer vanuit HHNK	Ambtenaar (directeur Bedrijfsvoering) is bestuurder van de stichting, de huidige interim-directeur is een medewerker van HHNK.		
Openbaar belang	Verzorgt laboratoriumactiviteiten voor HHNK en Waternet.		
Eigen en Vreemd Vermogen	Balans (x € 1.000)	31-12-2013	31-12-2014

	Activa	2.337	1.602
	Eigen vermogen	263	446
	Vreemd vermogen	2.074	1.156
Bestuurlijk belang	Bestuurslid		
Financieel belang	Financieel toezichthouder samen met Waternet. In de statuten is een maximering van de algemene reserve vastgelegd. Bedragen daarboven worden teruggegeven aan HHNK en Waternet.		
Continu risico	Bestuurders zijn in principe niet aansprakelijk voor de schulden. Wel is sprake van hoofdelijke aansprakelijkheid bij opzettelijk wanbeleid.		
Acuut risico	Geen. Aan de hand van de conclusies van het onderzoek over de samenwerkingsmogelijkheden tussen Het Waterlaboratorium en Waterproef is de fusie afgeblazen, omdat het BTW-voordeel bij een fusie niet kon worden behouden. De komende jaren wordt ingesprongen op eventuele kansen die zich voordoen.		
Naam van de verbonden partij	Huisvuilcentrale (HVC)		
Vestigingsplaats	Alkmaar		
Juridische vorm	Naamloze Vennootschap		
Deelnemer vanuit HHNK	Hoogheemraad portefeuillehouder Waterketen		
Openbaar belang	Het uitgangspunt van samenwerking met de HVC is het behalen van synergie (ofwel het effect van samenwerking dat groter is dan wat partijen afzonderlijk behaald zouden hebben) uit de samenwerking tussen de waterschappen en gemeenten op het gebied van afval(water)beheer en duurzame energie. Deze synergie komt tot uiting in een verlaging van de operationele kosten, vooral door schaalvoordelen, breder economisch draagvlak voor innovatie en investeringen, en samenwerkingsmogelijkheden op het gebied van duurzame-energie-investeringen. Mede hierdoor behaalt HHNK de doelstellingen uit de nota 'Milieu- en klimaatbeleid HHNK' op het gebied van besparen op energie, biomassa omzetten in groene energie en verminderen van transportbewegingen.		
Eigen en Vreemd Vermogen	Balans (x €1.000)	31-12-2013	31-12-2014
	Activa	1.030.485	1.005.214
	Eigen vermogen (incl voorziening)	80.258	84.985
	Vreemd vermogen	950.227	920.229
Bestuurlijk belang	Deelname in een NV met andere overheden, 48 gemeenten en vijf andere waterschappen. HHNK heeft 7 van de in totaal 3.311 uitstaande aandelen.		
Financieel belang	HHNK heeft 0,21% van het totale aandelenkapitaal en staat garant voor 0,24% van de gegarandeerde leningen A. Per 31 december 2014 betreft dit een garantstelling van ongeveer € 1,5 miljoen.		
Continu risico	Bestuurders zijn in principe niet aansprakelijk voor de schulden. Wel is sprake van aansprakelijkheid bij opzettelijk wanbeleid. Het moeten doen van een beroep op de garantstelling kan ontstaan doordat HVC verliezen lijdt en/of problemen krijgt met de financiers die de gegarandeerde leningen hebben verstrekt.		
Acuut risico	Geen		

Naam van de verbonden partij	Unie van Waterschappen		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Juridische vorm	Vereniging (rechtspersoon)		
Deelnemer vanuit HHNK	Dijkgraaf, hoogheemraden in commissies en ambtenaren in werk- en themagroepen		
Openbaar belang	Biedt ondersteuning op het gebied van beleidsontwikkeling, belangenbehartiging en lobby bij de Europese Unie, het parlement en ministeries.		
Eigen en Vreemd Vermogen	Balans (x € 1.000)	31-12-2013	31-12-2014
	Activa	12.754	13.771
	Eigen vermogen (incl voorziening)	1.131	1.037
	Vreemd vermogen	11.622	12.734
Bestuurlijk belang	Lidmaatschap van de ledenvergadering, evenredige vertegenwoordiging.		
Financieel belang	Besluiten met financiële gevolgen worden over het algemeen door alle waterschappen uitgevoerd, ongeacht of daar middelen voor in de begroting zijn opgenomen.		
Continu risico	Het financiële risico van de leden is in eerste instantie beperkt tot de contributie. De Unie doet toezeggingen namens alle waterschappen. Het algemeen bestuur kan besluiten nemen met financiële gevolgen die niet gedekt zijn door D&H en CHI.		
Acuut risico	Geen		
Naam van de verbonden partij	BV Baggerzorg		
Vestigingsplaats	Assendelft		
Juridische vorm	Besloten Vennootschap		
Deelnemer vanuit HHNK	Hoogheemraad portefeuillehouder Watersystemen in bestuur en ambtelijk directeur Bedrijfsvoering in directie		
Openbaar belang	Doordat wij aandeelhouder zijn van BV Baggerzorg kunnen wij gegarandeerd op verantwoorde manier onze verontreinigde baggerspecie kwijt.		
Eigen en Vreemd Vermogen	Balans (x € 1.000)	31-12-2013	31-12-2014
	Activa	2.686	3.168
	Eigen vermogen (incl voorziening)	1.119	1.316
	Vreemd vermogen	1.567	1.852
Bestuurlijk belang	De aandeelhouder levert een functionaris met vertegenwoordigingsbevoegdheid.		
Financieel belang	De vennootschap is een 78% dochteronderneming van Afvalzorg Grondstromen BV. De overige aandelen zijn in het bezit van het HHNK. Aandelenkapitaal HHNK is € 81.000.		
Continu risico	Het risico beperkt zich tot het bedrag dat in de aandelen is geïnvesteerd. Tegenvallende dividenduitkering.		
Acuut risico	Geen		

Naam van de verbonden partij		Beemster Werelderfgoed	
Vestigingsplaats	Middenbeemster		
Juridische vorm	Stichting		
Deelnemer vanuit HHNK	Hoogheemraad portefeuillehouder Middelen, vertegenwoordigd door ambtenaar van afdeling Bestuur Directie Strategie.		
Openbaar belang	De gemeente Beemster en HHNK zijn de siteholders van het werelderfgoed. Deze organisaties zijn verantwoordelijk voor het beheer en behoud van de droogmakerij.		
Eigen en Vreemd Vermogen	Balans (x € 1)	31-12-2013	31-12-2014
	Activa	10.692	13.788
	Eigen vermogen (incl. voorzieningen)	10.692	13.788
	Vreemd vermogen	-	-
Bestuurlijk belang	Bestuurslid. De regels voor de siteholders zijn vastgelegd in een convenant.		
Financieel belang	HHNK levert jaarlijks een geïndexeerde bijdrage van € 5.844.		
Continu risico	Indien de siteholders niet meer aan de eisen van de Unesco voldoen, kan de Beemster van de Werelderfgoedlijst worden gehaald.		
Acuut risico	Geen		
Naam van de verbonden partij		Netherlands Water Partnership (NWP)	
Vestigingsplaats	Den Haag		
Juridische vorm	Stichting		
Deelnemer vanuit HHNK	Dijkgraaf		
Openbaar belang	De Stowa, Unie van Waterschappen, PWN en ruim de helft van de waterschappen zijn lid van NWP. Het NWP ondersteunt de watersector bij export en internationale samenwerking. 200 organisaties hebben zich aangesloten vanuit de overtuiging dat je samen meer impact hebt in het buitenland.		
Eigen en Vreemd Vermogen	Balans (x € 1.000)	31-12-2013	31-12-2014
	Activa	3.018	3.570
	Eigen vermogen	912	1.069
	Vreemd vermogen	2.106	2.501
Bestuurlijk belang	Eén van de 200 deelnemers		
Financieel belang	Deelnemers van het NWP betalen contributie. HHNK betaalt € 3.000 per jaar.		
Continu risico	Geen		
Acuut risico	Geen		
Naam van de verbonden partij		Uitwaterende Sluizen Lease I BV	
Vestigingsplaats	Heerhugowaard		
Juridische vorm	Besloten Vennootschap		
Deelnemer vanuit HHNK	Ambtenaren		
Openbaar belang	Opgericht voor de Cross Border Lease constructie waarbij destijds een financieel voordeel is behaald ten gunste van de belastingbetalers.		
Eigen en Vreemd Vermogen	Balans (x € 1.000)	31-12-2013	31-12-2014

	Activa	171	181
	Eigen vermogen	153	163
	Vreemd vermogen	18	18
Continu risico	Er moet een hoge afkoopsom worden betaald wanneer het contract wordt beëindigd door HHNK. Daarnaast heeft het aanpassen van een installatie uit de CBL financiële consequenties. Verder leidt invoeren van bronbelasting tot hoge naheffingen, maar hiervoor zijn nog geen aanwijzingen.		
Naam van de verbonden partij	Muskusrattenbestrijding		
Vestigingsplaats	Breukelen		
Juridische vorm	Overeenkomst van gemeenschappelijke rekening		
Deelnemer vanuit HHNK	Hoogheemraad portefeuillehouder Waterkeringen		
Openbaar belang	Gezamenlijke muskusrattenbestrijding		
Eigen en Vreemd Vermogen	Balans	31-12-2013	31-12-2014
	Activa	N.v.t.	N.v.t.
	Eigen vermogen		
	Vreemd vermogen		
Bestuurlijk belang	Deelnemen in een overeenkomst met andere overheden.		
Financieel belang	Mede betalen van salarissen muskusrattenbestrijders.		
Continu risico	Aansprakelijkheid voor exploitatietekorten (vijf jaar). Tussentijdse opzegging niet mogelijk vier jaar vanaf 1 januari 2016.		
Acuut risico	Geen		

18. EMU-saldo

De Nederlandse waterschappen verschaffen in hun begrotingen en jaarrekeningen inzicht in het EMU-saldo van de organisatie.

De berekening van het EMU-saldo voor 2016 is als volgt.

EMU-saldo (bedragen x € 1 miljoen)		Begroting 2016
EMU-exploitatiesaldo		6,4
Vermeerderingen investeringen	-56,4	
Investeringsubsidies en bijdragen van derden	18,9	
Afschrijvingen	40,4	
Invloed investeringen		3,0
Toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	7,1	
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-9,7	
Invloed voorzieningen		-2,7
EMU-saldo volgens begroting 2016		6,7

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie in het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU) is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort (overheidstekort) van een lidstaat in principe niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP).

Om ervoor te zorgen dat het Nederlandse tekort binnen de gestelde norm van 3% blijft, is de Wet Houdbare overheidsfinanciën vastgesteld per december 2013. Hierin is bepaald dat de waterschappen 0,06% mogen bijdragen aan dit tekort.

We hebben berekend dat het toegestane individuele EMU-tekort 2016 voor ons uitkomt op € 34 miljoen. De begrotingscijfers voor 2016 geven een overschot aan van € 6,7 miljoen. Hiermee voldoen we aan de EMU-norm.

19. Exploitatie

Exploitatie naar effect

<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Waterveiligheid	25,0	33,7	45,3
Wateroverlast beperken	52,3	50,0	51,9
Watertekort voorkomen			0,9
Gezond water	4,6	5,3	6,3
Schoon water	64,9	63,4	64,2
Veilige (vaar)wegen	18,1	18,6	19,7
Crisisbeheersing	1,1	1,3	1,6
Bestuur en Organisatie (inclusief waterschapsbelastingen)	-178,2	-181,7	-196,3
Totaal exclusief dotaties en onttrekkingen reserves	-12,2	-9,4	-6,4
Dotaties en onttrekkingen aan reserves	-3,2	9,4	6,4
Eindtotaal	-15,4	0,0	0,0

Begroting naar kosten- en opbrengstsoorten

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Kostensoorten			
Rente	15.746	15.323	14.303
Afschrijvingen	41.276	40.893	40.374
Personeelslasten	71.406	69.732	67.352
Goederen en diensten van derden	100.938	108.938	91.783
Bijdragen aan derden	-	18	17.414
Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	11.024	8.101	8.125
<i>Subtotaal kostensoorten</i>	240.389	243.005	239.351
Opbrengstsoorten			
Financiële baten	-1.960	-1.485	-1.752
Personeelsbaten	-812	-224	-281
Goederen en diensten aan derden	-9.303	-7.154	-6.842
Bijdragen van derden	-7.525	-9.453	-19.782
Waterschapsbelastingen	-209.362	-213.505	-217.127
Interne verrekeningen	-23.581	-20.616	-
<i>Subtotaal inkomstsoorten</i>	-252.544	-252.437	-245.784
Exploitatieresultaat	-12.154	-9.433	-6.432
Toevoegingen aan reserves	4.359	15.246	16.025
Onttrekkingen aan reserves	-7.592	-5.813	-9.593
	-15.387	-	-

Hieronder geven we per kosten- en opbrengstsoort een nadere toelichting op belangrijke ontwikkelingen in 2016 en opvallende afwijkingen ten opzichte van de begroting 2015. Wanneer er geen bijzonderheden zijn, is geen toelichting gegeven.

Rente

De rentekosten dalen in 2016 met € 1,0 miljoen als gevolg van de lagere omslagrente.

Afschrijvingen

De afschrijvingskosten dalen € 0,5 miljoen per jaar dankzij het beleid om terughoudend te zijn met het activeren van activa.

Personeelslasten

De personeelslasten dalen van € 71,4 miljoen in 2014 naar € 67,4 miljoen in 2016. In paragraaf 20.2 wordt hier een nadere toelichting op gegeven.

Bijdragen aan derden

Voor een betere weergave worden verschillende bijdragen (zoals de solidariteitsbijdrage) vanaf 2016 onder deze noemer gepresenteerd in plaats van onder goederen en diensten van derden.

Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien

In 2015 en 2016 is € 1,0 miljoen respectievelijk € 1,1 miljoen voor onvoorziene kosten opgenomen en verdeeld over de effecten. Zie hieronder voor de verdeling.

<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>	Begroting 2015	Begroting 2016
Waterveiligheid	-	0,1
Wateroverlast beperken	0,3	0,2
Schoon water	0,4	0,3
Veilige (vaar)wegen	0,2	0,2
Bestuur en organisatie	0,2	0,3
Eindtotaal	1,0	1,1

Bijdragen van derden

Sinds 2016 wordt de vergoeding van het Rijk, die we ontvangen vanwege uren gemaakt ten behoeve van het HWBP, verantwoord onder bijdragen van derden. In 2014 en 2015 is dit onderdeel van de interne verrekeningen, zie hieronder.

Interne verrekeningen

Vanaf 2016 worden uren en rente voor investeringen niet meer toegerekend aan investeringen (en daarmee geactiveerd).

Exploitatieresultaat

De begroting 2016 sluit met een jaarresultaat voor dotaties en onttrekkingen aan reserves, van € 6,4 miljoen positief. Het resultaat wordt naar de reserves gebracht.

Begroting naar taken (kostendragers)

De toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserves zijn exclusief de onttrekking ten behoeve van de ophoging van de algemene reserve.

	Belasting- tarieven 2014	Jaar- rekening 2014* (x € 1.000)	Belasting- tarieven 2015	Begroting 2015 (x € 1.000)	Belasting- tarieven 2016	Begroting 2016 (x € 1.000)
Zuivering						
<i>Nettokosten toegerekend aan de zuiveringstaak</i>		70.274		69.705		69.774
Onvoorzien				102		419
Dividenden en overige algemene opbrengsten		-8				
<i>Bruto kosten toegerekend aan de zuiveringstaak</i>		70.266		69.806		70.193
Toevoeging bestemmingsreserve		8.618		10.178		11.900
Onttrekkingen bestemmingsreserve						
<i>Verwachte belastingopbrengsten</i>		78.884		79.984		82.093
Gederfde inkomsten als gevolg van verminderingen				2.186		2.180
Gederfde inkomsten als gevolg van kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen		6.025		3.585		3.737
<i>Brutobelastingopbrengsten</i>		84.909		85.756		88.010
Tarief zuiveringsheffing	57,21		58,04		59,41	
Watersysteem						
<i>Nettokosten toegerekend aan de watersysteemtaak</i>		110.347		114.047		122.298
Onvoorzien				854		508
Dividenden en overige algemene opbrengsten		-12				
<i>Brutokosten toegerekend aan de watersysteemtaak</i>		110.335		114.901		122.806
Toevoeging bestemmingsreserve		7.002		4.443		
Onttrekkingen bestemmingsreserve		-686				-2.450
<i>Verwachte belastingopbrengsten (inclusief verontreinigingsheffing)</i>		116.651		119.345		120.356
Gederfde inkomsten als gevolg van verminderingen				278		289
Gederfde inkomsten als gevolg van kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen		4.314		3.144		2.916
<i>Brutobelastingopbrengsten (inclusief verontreinigingsheffing)</i>		120.965		122.767		123.561
Tarief Watersysteemheffing						
Ingezetenen	96,39		99,25		97,44	
Ongebouwd	95,16		98,60		102,44	
Ongebouwd verharde openbare wegen	285,48		295,80		307,32	
Ongebouwd buitendijks vrijafstromend	23,79		24,65		25,61	

	Belasting- tarieven 2014	Jaar- rekening 2014* (x € 1.000)	Belasting- tarieven 2015	Begroting 2015 (x € 1.000)	Belasting- tarieven 2016	Begroting 2016 (x € 1.000)
Ongebouwd openbare wegen buitendijks vrijafstromend	214,11		221,85		230,49	
Gebouwd	0,04750%		0,05050%		0,04958%	
Gebouwd buitendijks vrijafstromend	0,01188%		0,01263%		0,01240%	
Natuurterrein	4,93		5,13		4,64	
Tarief Verontreinigingsheffing	57,21		58,04		59,41	
Wegen						
<i>Nettokosten toegerekend aan de wegentaak</i>		13.184		13.667		12.916
Onvoorzien				85		137
Dividenden en overige algemene opbrengsten		-1				
<i>Brutokosten toegerekend aan de wegenstaak</i>		13.183		13.751		13.054
Toevoeging bestemmingsreserve		1.491		625		1.625
Onttrekkingen bestemmingsreserve		-847		-200		
<i>Verwachte belastingopbrengsten</i>		13.827		14.176		14.678
Gederfde inkomsten als gevolg van verminderingen				16		19
Gederfde inkomsten als gevolg van kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen		460		360		356
<i>Brutobelastingopbrengsten</i>		14.287		14.552		15.053
Tarief wegenheffing						
Ingezetenen	37,61		38,47		39,08	
Ongebouwd	21,51		23,02		25,34	
Gebouwd	0,01156%		0,01241%		0,01245%	
Natuurterrein	0,99%		1,03		0,87	

* Exclusief voorgaande jaren

20. Overige paragrafen

20.1 Belastingprofielen

Voorbeeldprofielen (bedragen x € 1)	Exclusief de wegentaak			Inclusief de wegentaak		
	Aanslag- bedrag	Aanslag- bedrag	Perce- ntuele stijging	Aanslag- bedrag	Aanslag- bedrag	Perce- ntuele stijging
	2015	2016		2015	2016	
Eenpersoonshuishouden	157	157	-0,3%	196	196	0,1%
Meerpersoonshuishouden	273	276	0,8%	312	315	0,9%
Meerpersoonshuishouden met eigen huis (2015 € 220.938)	383	385	0,6%	448	452	0,8%
Meerpersoonshuishouden met eigen huis (2015 € 460.286)	502	504	0,5%	596	600	0,7%
Procesindustrie	94.946	96.867	2,0%	98.310	100.305	2,0%
Groothandel	1.676	1.690	0,8%	1.945	1.965	1,0%
Klein-bedrijf	448	452	0,9%	515	521	1,1%
Groot veeteeltbedrijf (40 ha.)	4.574	4.732	3,4%	5.607	5.860	4,5%
Klein veeteeltbedrijf (20 ha.)	2.283	2.364	3,5%	2.777	2.905	4,6%
Glastuinbouwbedrijf	366	370	1,1%	413	418	1,3%
Natuurgebied	51	46	-9,6%	62	55	-10,6%

Stijgingen en dalingen in de profielen worden veroorzaakt door wijzigingen in belastingtarieven. Belastingtarieven kunnen wijzigen door een verandering in draagvlak (VE's, WOZ-waardes et cetera) of een stijging of daling van de kosten die toegerekend worden aan de betreffende belastingsoort.

20.2 Personeelslasten en formatie

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Formatie begroting 2015 (aantal)	Formatie begroting 2016 (aantal)	Personeels- lasten begroting 2015	Personeels- lasten begroting 2016
Bestuur	5,3	5,3	870	769
Directie	3,0	3,0	486	468
Staf	30,6	24,2	2.462	2.016
Bedrijfsvoering	290,4	293,8	21.378	20.647
Water	514,0	496,6	42.329	41.137
Friciekosten en postactieve lasten voormalig bestuur en personeel	-		754	968
Opleidingenbudget	-		1.453	1.348
Totaal	843,3	822,9	69.731	67.352

De personeelslasten dalen met € 2,4 miljoen. De op 2 juli 2015 afgesloten cao loopt door tot en met 2016 en de effecten zijn in de begroting meegenomen. De daling wordt verklaard door de volgende factoren.

- Bij de vaststelling van het MJP 2015-2018 is voor de komende jaren een formatiereductie afgesproken. Dit betekent dat we als organisatie de omvang van ons personeelsbestand verkleinen. De effecten van deze maatregel zien we terug bij de personeelslasten in deze begroting.
- In 2013 is een efficiencykorting op de organisatiekosten afgesproken. Deze maatregel loopt op naar 5% in 2018 ten opzichte van de organisatiekosten 2012. Dit betekent dat deze begroting op 3% moet zitten (€ 2,1 miljoen).
- Daling van de kosten inhuur met € 1,8 miljoen naar € 9,3 miljoen. Ongeveer de helft is ten behoeve van het HWBP. De andere helft wordt ingezet als flexibele schil.
- Vacatureruimte is op 50% van de gemiddelde salarisschaal begroot. Uitgangspunt is dat vacatures in de loop van het jaar worden ingevuld.
- Gebruik van een andere begrotingssystematiek, waarbij uitgegaan wordt van de werkelijke loonkosten in plaats van een gemiddelde van de loonschaal.

20.3 Recapitulatie programma-investeringen

Programma-investeringen <i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>			Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Waterveiligheid	Programma op orde brengen primaire keringen	Uitgaven	145,7	42,2	15,0
		Inkomsten	-147,0	-40,9	-14,0
		Netto	-1,4	1,3	0,9
	Programma op orde brengen regionale keringen	Uitgaven	14,2	12,0	6,8
		Inkomsten	-	-	-
		Netto	14,2	12,0	6,8
Wateroverlast beperken	Programma bestrijding wateroverlast	Uitgaven	6,8	7,2	3,2
		Inkomsten	-3,1	-2,0	-0,7
		Netto	3,7	5,2	2,4
Gezond water	Programma uitvoering KRW	Uitgaven	2,4	2,0	0,3
		Inkomsten	-0,3	-0,1	-0,1
		Netto	2,1	1,9	0,2
Totaal uitgaven programma-investeringen			169,1	63,4	25,2
Totaal inkomsten programma-investering			-150,5	-43,0	-14,8
Totaal netto programma-investeringen			18,6	20,4	10,3

20.4 Recapitulatie beheerinvesteringen

Beheerinvesteringen <i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>		Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Waterveiligheid	Uitgaven	0,5	0,7	0,4
	Inkomsten	-1,8	-	-
	Netto	-1,3	0,7	0,4
Wateroverlast beperken	Uitgaven	11,6	12,6	10,9
	Inkomsten	-0,1	-	-0,3
	Netto	11,4	12,6	10,6
Schoon water	Uitgaven	23,0	20,8	14,6
	Inkomsten	-5,6	-3,8	-2,1
	Netto	17,4	17,0	12,5
Veilige (vaar)wegen	Uitgaven	1,6	2,3	3,0
	Inkomsten	-0,1	-1,4	-1,8
	Netto	1,5	0,9	1,2
Crisisbeheersing	Uitgaven	0,1	-	-
	Inkomsten	-	-	-
	Netto	-	-	-
Bestuur en Organisatie	Uitgaven	0,4	4,3	2,5
	Inkomsten	-	-	-
	Netto	0,4	4,3	2,5
Totaal uitgaven beheerinvesteringen		37,0	40,8	31,2
Totaal inkomsten beheerinvesteringen		-7,6	-5,2	-4,1
Totaal nettobeheerinvesteringen		29,4	35,6	27,1

20.5 Vaste activa

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Boek- waarde	Desinves- teringen	Inves- teringen	Bijdragen van derden	Afschrij- vingen	Boek- waarde
	1-1-2016	2016	2016	2016	2016	31-12-2016
Gronden	18.043	-	299	-75	-355	17.913
Vervoermiddelen en werktuigen	12	-	-	-	-12	0
Overige bedrijfsmiddelen	5.192	-	2.475	-	-625	7.042
Kantoren, woningen en werkplaatsen	46.643	-	-	-	-2.215	44.428
Waterkeringen	70.638	-	21.751	-14.029	-4.254	74.106
Watergangen, kunstwerken en gemalen	124.957	-	14.002	-982	-6.324	131.653
Zuiverings-technische werken	261.334	-	14.511	-2.060	-18.260	255.525
Wegen	16.643	-	2.350	-1.800	-2.089	15.104
Vaarwegen en havens	362	-	-	-	-17	345
Onderzoek, voorbereiding en ontwikkeling	7.439	-	-	-	-3.613	3.826
Bijdragen en afkoopsommen	12.968	-	975	-	-2.612	11.332
Totaal	564.231		56.362	-18.946	-40.374	561.273

20.6 Schulden en reserves

Schulden

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Stand per 1 januari 2016	Mutaties in 2016		Stand per 31 december 2016	Rente 2016
		Vermeer- deringen	Aflossingen		
Afgesloten leningen t/m 2014	334.721		43.786	290.935	
Afsluiten in 2015	129.250		6.850	122.400	
Afsluiten in 2016	-		-	-	
Kortlopende schulden (rekening courant NWB)	55.000		22.000	33.000	
Subtotaal leningen	518.971	-	72.636	446.335	12.637
Waarborgsommen	52			52	
Totaal schulden	519.023	-	72.636	446.387	

De stand van de totale schulden op 1 januari 2016 is € 519,0 miljoen.

Reserves

<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>	Stand per 1 januari 2016	Mutaties in 2016		Stand per 31 december 2016
		Vermeer- deringen	Vermin- deringen	
Algemene reserve	25,0	2,5	-	27,5
Watersysteembeheer	21,7		-4,5	17,2
Zuiveringsbeheer	13,4	11,9	-0,4	24,9
Wegenbeheer	2,0	1,6	-0,1	3,5
Subtotaal bestemmingsreserves	37,1	13,5	-5,0	45,6
CBL-voordeel	2,1	-	-0,5	1,6
Keringen Texel	-	-	-	-
Amsterdam-Noord	7,4	-	-0,8	6,6
Erfpachtgronden	7,9	-	-1,0	6,9
Huisvesting	22,2	-	-2,1	20,0
Werven	1,3	-	-0,1	1,2
CO ₂ -emissiereductie	0,5	-	-	0,5
Subtotaal egalisereserves	41,5	-	-4,6	36,9
Totaal reserves	103,6	16,0	-9,6	110,0

Afkortingen

Cao	Collectieve arbeidsovereenkomst
CHI	College van hoofdingelanden
CBL	Cross border lease
EMU	Europese economische en monetaire unie
D&H	Het college van dijkgraaf en hoogheemraden
FIDO	Financiering decentrale overheden
Fte	Full time equivalent (formatieplaats)
ha	Hectare
HHNK	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
HVC	Huisvuilcentrale
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWBP-2	Hoogwaterbeschermingsprogramma 2
HWH	Het Waterschapshuis
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
KRW	Kaderrichtlijn Water
LRT	Landelijke Rapportage Toetsing
LTO	Land- en tuinbouworganisatie
MJP	Meerjarenplan
MVO	Maatschappelijk verantwoorde overheid
NWB	Nederlandse Waterschapsbank
PWN	Provinciaal Waterleidingbedrijf Nood-Holland
Rwzi	Rioolwaterzuiveringsinrichting
SDI	Slibdrooginstallatie
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
UvW	Unie van Waterschappen
VBK	Verbetering boezemkades
VBK-2	Verbetering boezemkades 2
Ve	Vervuilingseenheid
WBP4	Waterbeheersplan 2010-2015
WBP5	Waterbeheersplan 2016-2021 (Waterprogramma)
WE	Wooneenheid
Wet Hof	Wet Houdbare overheidsfinanciën
WOZ	Waardering onroerende zaken